Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 110-122

IV. DIN JURISPRUDENȚA ÎCCJ

RIL

- **ABSTRACT**

According to the activity carried out by the High Court of Cassation and Justice (Panel of the recourse in the interest of the law) ***3*** *granted* ***decisions*** *were published in April:* ***Decision no. 18/2016*** *regarding the provisions of art. 226 paragraph (1) and art. 228 paragraph (2) of Law no. 71/2011 for the enforcement of Law no. 287/2009 regarding the Civil Code;* ***Decision no. 3/2017*** *regarding art. 324 paragraph (1) point 3 the second sentence of the Code of civil procedure of 1865 and* ***Decision no. 1/2017*** *regarding the annulment of the judgments of the child protection commission of classification of the disability level and type of the disabled child.*

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 18/2016 (M. OF. NR. 237/6.04.2017): ART. 226 ALIN. (1) ŞI ART. 228 ALIN. (2) DIN LEGEA NR. 71/2011 PENTRU PUNEREA ÎN APLICARE A LEGII NR. 287/2009 PRIVIND CODUL CIVIL

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 18/2016	**Complet RIL**	**Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009**	**Art. 226 alin. (1) şi art. 228 alin. (2)**	Competența materială procesuală a tribunalelor/ secțiilor specializate se determină în funcție de obiectul sau natura litigiilor

		privind Codul civil		de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările şi completările ulterioare.

În M. Of. nr. 237 din 6 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 18/2016 privind soluționarea unui recurs în interesul legii având ca obiect „interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 226 alin. (1) şi art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările şi completările ulterioare".

Obiectul recursului în interesul legii

Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările şi completările ulterioare

„Art. 226

(1) Prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanței, în raport cu numărul cauzelor, se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate pentru soluționarea anumitor categorii de litigii, în considerarea obiectului sau naturii acestora, precum:

a) cererile în materie de insolvență, concordat preventiv şi mandat ad hoc;

b) cererile în materia societăților reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi a altor societăți, cu sau fără personalitate juridică, precum şi în materia registrului comerțului;

c) cererile care privesc restrângerea, împiedicarea ori denaturarea concurenței;

d) cererile privind titlurile de valoare şi alte instrumente financiare".

„Art. 228

(…)

(2) La stabilirea cauzelor de competența tribunalelor specializate sau, după caz, a secțiilor civile reorganizate potrivit alin. (1) se va ține seama de numărul şi natura cauzelor, de specializarea judecătorilor, de necesitatea valorificării experienței profesionale a acestora, precum şi de volumul de activitate al instanței".

V. Înalta Curte de Casație şi Justiție

116. Examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, rapoartele întocmite de judecătorii-raportori, precum şi dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, se constată următoarele:

117. Potrivit art. 515 din Codul de procedură civilă, *„recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătoreşti definitive, care se anexează cererii”*.

118. Din cuprinsul textului de lege menționat rezultă patru condiții ce trebuie îndeplinite pentru ca recursul în interesul legii să fie admisibil, şi anume: sesizarea să aibă ca obiect o problemă de drept (i); această problemă de drept să fi fost dezlegată diferit de instanțele judecătoreşti (ii); dovada soluționării diferite să se facă prin hotărâri judecătoreşti definitive (iii); hotărârile judecătoreşti să fie anexate cererii (iv).

119. Analizând prima dintre condițiile menționate se constată că problema de drept supusă dezbaterii pe calea recursului în interesul legii trebuie să fie una reală, legată de posibilitatea de a interpreta diferit un text de lege. Sintagma „problemă de drept” trebuie raportată la prevederile art. 5 alin. (2) din Codul de procedură civilă, potrivit cărora *„niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă”*.

120. Norma de drept disputată trebuie să fie îndoielnică, imperfectă (lacunară) sau neclară ori necorelată cu alte dispoziții legale şi, din acest motiv, să existe posibilitatea de a fi interpretată diferit. Înțelesul unor astfel de norme urmează a fi explicat şi determinat prin procedura recursului în interesul legii.

121. Aşadar, sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție cu soluționarea unui recurs în interesul legii trebuie să cuprindă indicarea unei/unor reglementări susceptibile de interpretare ori aplicare diferită şi care au generat o practică judecătorească neunitară.

122. Din acest punct de vedere, potrivit actului de sesizare, problema de drept soluționată diferit de instanțe este: „competența funcțională a tribunalelor specializate (Argeş, Cluj, Mureş) în soluționarea litigiilor cu profesioniști, altele decât cele la care se referă art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, competență determinată exclusiv de calitatea de profesionist (fost comerciant) a părților procesului civil, față şi cu prevederile art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, ținând seama de lipsa unui criteriu legal pentru atribuirea competenței în aceste litigii”.

123. Deşi actul de sesizare nu excelează prin rigoare în determinarea obiectului său, Înalta Curte de Casație şi Justiție are obligația de a analiza şi evalua întregul conținut al cererii cu care a fost sesizată şi de a stabili, în raport de acesta, limitele învestirii sale şi necesitatea activării mecanismului de unificare a practicii.

124. De altfel, în mod constant în practica sa, Înalta Curte de Casație şi Justiție a decis că, atunci când actul de sesizare nu formulează precis obiectul recursului în

interesul legii, revine completului competent să judece recursul în interesul legii, „sarcina de a determina dacă, prin modul de prezentare a problemei prin care s-a pretins o rezolvare neunitară prin hotărâri judecătoreşti definitive, aceasta reprezintă o problemă de drept de natură să pună în dezbatere interpretarea şi aplicarea unei/unor reglementări legale”[1].

125. Astfel, aşa cum rezultă din cuprinsul actului de sesizare, din modul de prezentare a problemei pentru care s-a dovedit o rezolvare neunitară prin hotărârile judecătoreşti anexate şi din considerentele acestor hotărâri, ceea ce se supune analizei prin prezentul recurs în interesul legii este interpretarea dispozițiilor art. 226 alin. (1) şi art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare. Se solicită a se stabili dacă, în interpretarea acestor dispoziții legale, calitatea de profesionist a uneia din părțile raportului juridic dedus judecății atrage competența materială procesuală a tribunalelor/secțiilor specializate, indiferent de natura sau obiectul litigiului.

126. Problema de drept supusă dezbaterii a fost generată de interpretarea şi aplicarea diferite pe care instanțele judecătoreşti le-au făcut în privința unor reglementări legale ce s-au dovedit a fi insuficient de clare şi precise, generând în acest fel o practică neunitară.

127. Un prim text de lege care a generat interpretări diferite este art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare.

128. Întrucât acest articol face trimitere la specializarea judecătorilor şi la necesitatea valorificării experienței profesionale a acestora, au fost instanțe care au considerat că aceste dispoziții legale introduc un criteriu legal de atribuire de competență, suplimentar celui referitor la natura şi obiectul litigiului, prin aplicarea căruia ar trebui ca tribunalele/secțiile specializate să judece toate litigiile între profesioniști, foşti comercianți, indiferent de obiectul acestora.

129. Aceste instanțe au apreciat că, interpretând în acest fel dispozițiile art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, se ajunge la concluzia că tribunalele/secțiile specializate au în competență litigii care anterior actualului Cod civil şi actualului Cod de procedură civilă erau date spre soluționare fostelor instanțe comerciale, ceea ce ar corespunde intenției legiuitorului de a păstra continuitatea cu privire la categoriile de litigii ce intră în competența de judecată a acestor instanțe. În susținerea acestei interpretări se invocă şi prevederile art. 225 alin. (1) şi art. 227 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi dispozițiile art. 37 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

130. Într-o altă orientare jurisprudențială, rezultată din hotărârile anexate, instanțele au considerat, în interpretarea aceloraşi dispoziții legale, că o anumită

[1] A se vedea, în acest sens, Decizia nr. 18 din 5 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 801 din 28 octombrie 2015, şi Decizia nr. 28 din 21 septembrie 2015, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 772 din 16 octombrie 2015.

specializare a judecătorilor nu poate constitui un criteriu în determinarea competenței materiale, în lipsa unor reguli de drept material sau procesual.

131. Aceste instanțe au apreciat că, din cuprinsul art. 223, art. 225 alin. (3), art. 227 şi art. 228 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, nu se poate deduce niciun criteriu legal prin aplicarea căruia litigiile cu profesionişti (foşti comercianți) să fie date în competența tribunalelor comerciale reorganizate ca tribunale specializate.

132. Totodată, dispozițiile art. 226 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, au generat interpretări diferite.

133. Sunt instanțe care au apreciat că prevederile art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, ar trebui interpretate în sensul că tribunalele/secțiile specializate ar avea competența să judece, pe lângă litigiile la care se referă expres art. 226, toate celelalte cauze cu profesionişti, indiferent de obiectul acestora.

134. Pentru justificarea acestei interpretări s-au invocat argumente legate de intenția legiuitorului de a păstra volumul de activitate al tribunalelor specializate şi care ar putea fi asigurată numai dacă domeniul de activitate specific acestora nu ar fi limitat la categoriile de litigii prevăzute de art. 226 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, ci ar cuprinde toate cauzele cu profesionişti, indiferent de obiect, de faptul că normele Codului civil şi ale Legii nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, nu interzic separarea litigiilor în care cel puțin una dintre părți este profesionist, de necesitatea asigurării principiului continuității, de adoptarea Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii – Secția pentru judecători nr. 654 din 31 august 2011 ori de modul de organizare a obiectelor cauzelor în sistemul ECRIS.

135. S-a apreciat că o astfel de interpretare este în acord cu prevederile art. 94 pct. 1 lit. k) raportat la art. 95 pct. 1 din Codul de procedură civilă, cu dispozițiile art. 3 din Codul civil referitoare la noțiunea de profesionist, definită şi în art. 8 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, cu cele ale art. 36 şi art. 37 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

136. Rezultă din hotărârile anexate că sunt şi instanțe care au interpretat diferit art. 226 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare şi au considerat că, potrivit acestor dispoziții legale, criteriile de determinare a competenței materiale sunt date de natura, obiectul ori valoarea pretenției deduse judecății, iar nu de calitatea de profesionist a uneia din părțile raportului juridic.

137. Această interpretare neagă existența unei categorii aparte de litigii cu profesionişti, determinate exclusiv de calitatea părților şi care să atragă o anumită competență materială a instanțelor, independent de natura sau obiectul litigiului.

138. Argumentele avute în vedere au vizat lipsa unui criteriu legal de stabilire a competenței materiale a instanțelor în funcție de calitatea de profesionist a uneia dintre părți, dispariția distincției între litigiile civile şi litigiile comerciale, ca

urmare a abrogării Codului de comerț, efectele Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii – Secția pentru judecători nr. 654 din 31 august 2011 care au vizat numai reorganizarea tribunalelor comerciale Argeş, Cluj şi Mureş ca tribunale specializate, nu şi menținerea competenței lor în materie comercială în lipsa unei dispoziții legale care să prevadă criteriul comercialității litigiului drept criteriu de stabilire a competenței materiale, faptul că sistemul ECRIS nu constituie izvor de drept.

139. Prin urmare, potrivit celor arătate, există o jurisprudență neunitară în ceea ce priveşte stabilirea competenței materiale procesuale a instanțelor/secțiilor specializate, determinată de interpretarea diferită a prevederilor art. 226 alin. (1) şi art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare.

140. În consecință, obiectul sesizării îl reprezintă o problemă de drept atrasă de interpretarea diferită pe care instanțele de judecată au făcut-o în privința unor norme juridice insuficient de clare şi precise, astfel încât prima condiție de admisibilitate a recursului în interesul legii este îndeplinită.

141. Dezlegarea acestei probleme de drept controversate din practica instanțelor judecătoreşti răspunde scopului recursului în interesului legii de a asigura o interpretare şi aplicare unitară a legii de către toate instanțele judecătoreşti şi, pe cale de consecință, o jurisprudență predictibilă.

142. Cea de-a doua condiție de admisibilitate a recursului în interesul legii este ca problema de drept ce face obiectul sesizării să fi fost dezlegată diferit de instanțele judecătoreşti.

143. Aşa cum rezultă din cuprinsul hotărârilor definitive anexate actului de sesizare, sunt instanțe care consideră că există o categorie de litigii cu profesionişti, determinată numai de calitatea părților, independent de obiectul litigiului, şi care este dată de lege în competența tribunalelor specializate. În această orientare jurisprudențială, tribunalele specializate trebuie să soluționeze atât litigiile la care se referă art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, cât şi celelalte litigii între profesionişti, foşti comercianți, indiferent de obiectul acestora.

144. Într-o altă orientare jurisprudențială rezultată din hotărârile anexate se neagă existența unei categorii aparte de litigii cu profesionişti, determinată exclusiv de calitatea părților, fără a se ține seama de obiectul raportului juridic dedus judecății. Instanțele care împărtăşesc această opinie consideră că tribunalele specializate au în competență litigii din categoria celor prevăzute de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, relevante în determinarea competenței materiale fiind natura şi obiectul pricinii.

145. În consecință, în practica judecătorească s-au conturat două orientări jurisprudențiale diferite, întemeiate pe interpretarea şi aplicarea aceloraşi prevederi legale, ceea ce justifică necesitatea pronunțării unei decizii care să asigure unitatea de jurisprudență.

146. Cât priveşte cea de-a treia condiție de admisibilitate, aşa cum rezultă din cuprinsul art. 515 din Codul de procedură civilă, dovada soluționării diferite a problemei de drept ce face obiectul sesizării trebuie să se facă prin hotărâri definitive, fără ca textul de lege menționat să impună cerința unui anumit număr de hotărâri sau condiția ca soluțiile diferite să fi fost pronunțate la nivelul instanțelor din întreaga țară.

147. Şi această condiție este, de asemenea, îndeplinită în cauză, dat fiind că au fost ataşate actului de sesizare hotărâri judecătoreşti definitive cuprinzând soluțiile jurisprudențiale neunitare, rezultate din interpretarea diferită a textelor de lege analizate.

148. Totodată, anexele care însoțesc actul de sesizare fac dovada îndeplinirii condiției formale ca hotărârile judecătoreşti să fie anexate cererii.

149. Prin urmare, din perspectiva tuturor aspectelor analizate, recursul în interesul legii este admisibil.

150. Dispozițiile legale ce formează obiectul recursului în interesul legii sunt următoarele:

Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările şi completările ulterioare:

*„**Art. 226.** – (1) Prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanței, în raport cu numărul cauzelor, se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate pentru soluționarea anumitor categorii de litigii, în considerarea obiectului sau naturii acestora, precum:*

a) cererile în materie de insolvență, concordat preventiv şi mandat ad hoc;

b) cererile în materia societăților reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi a altor societăți, cu sau fără personalitate juridică, precum şi în materia registrului comerțului;

c) cererile care privesc restrângerea, împiedicarea ori denaturarea concurenței;

d) cererile privind titlurile de valoare şi alte instrumente financiare.

(2) La înființarea completelor specializate potrivit alin. (1) se va ține seama de următoarele criterii:

a) asigurarea unui volum de activitate echilibrat între judecătorii secției;

b) specializarea judecătorilor şi necesitatea valorificării experienței profesionale a acestora;

c) respectarea principiului repartizării aleatorii.

(3) Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii prevăzută la alin. (1) îşi va produce efectele de la data intrării în vigoare a Codului civil”.

*„**Art. 228.** – (1) Până la data intrării în vigoare a Codului civil, tribunalele comerciale Argeş, Cluj şi Mureş se reorganizează ca tribunale specializate sau, după caz, ca secții civile în cadrul tribunalelor Argeş, Cluj şi Mureş, în condițiile art. 226.*

(2) La stabilirea cauzelor de competența tribunalelor specializate sau, după caz, a secțiilor civile reorganizate potrivit alin. (1) se va ține seama de numărul şi natura cauzelor, de specializarea judecătorilor, de necesitatea valorificării experienței profesionale a acestora, precum şi de volumul de activitate al instanței”.

151. Alte prevederi legale relevante în cauză sunt următoarele:

Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările şi completările ulterioare:

*„**Art. 223.** – Dacă prin prezenta lege nu se prevede altfel, procesele şi cererile în materie civilă sau comercială în curs de soluționare la data intrării în vigoare a Codului civil se soluționează de către instanțele legal învestite, în conformitate cu dispozițiile legale, materiale şi procedurale în vigoare la data când acestea au fost pornite".*

*„**Art. 225.** – (1) Secțiile comerciale existente la data intrării în vigoare a Codului civil în cadrul tribunalelor şi curților de apel se vor reorganiza ca secții civile ori, după caz, vor fi unificate cu secțiile civile existente, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanței.*

(2) Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii prevăzută la alin. (1) îşi va produce efectele de la data intrării în vigoare a Codului civil.

(3) Cauzele civile şi comerciale aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a Codului civil vor continua să fie soluționate de aceleaşi complete de judecată, cu respectarea principiului continuității. În caz de trimitere spre rejudecare, cauza va fi repartizată conform normelor de organizare judiciară în vigoare la data înregistrării cauzei la instanța de trimitere."

*„**Art. 227.** – Dacă legea specială prevede că anumite cauze sunt de competența tribunalelor comerciale ori, după caz, de competența secțiilor comerciale ale tribunalelor sau curților de apel, după intrarea în vigoare a Codului civil, competența de judecată revine tribunalelor specializate sau, după caz, secțiilor civile ale tribunalelor, reorganizate potrivit art. 228, respectiv secțiilor civile reorganizate conform art. 225".*

*„**Art. 230.** – La data intrării în vigoare a Codului civil se abrogă:*

(…) c) Codicele de comerț din 1887, publicat în Monitorul Oficial nr. 31 din 10 mai 1887, cu excepția dispozițiilor art. 46-55, 57, 58 şi 907-935, aplicabile în continuare în raporturile dintre profesionişti, care se abrogă la data intrării în vigoare a Legii nr. 134/2010, a cărții a II-a «Despre comerțul maritim şi despre navigație», precum şi a dispozițiilor art. 948, 953, art. 954 alin. (1) şi art. 955, care se abrogă la data intrării în vigoare a Codului maritim;".

Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările şi completările ulterioare:

*„**Art. 36.** (…) (3) În cadrul tribunalelor funcționează secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, indiferent de obiectul lor sau de calitatea părților, cauze penale, cauze cu minori şi de familie, cauze de contencios administrativ şi fiscal, cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale, societăți, registrul comerțului, insolvență, concurență neloială sau pentru alte materii, precum şi, în raport cu natura şi numărul cauzelor, complete specializate pentru cauze maritime şi fluviale".*

*„**Art. 37.** – (1) În domeniile prevăzute de art. 36 alin. (3) se pot înființa tribunale specializate.*

(2) Tribunalele specializate sunt instanțe fără personalitate juridică, care pot funcționa la nivelul județelor şi al municipiului Bucureşti şi au, de regulă, sediul în municipiul

reşedință de județ.(3) Tribunalele specializate preiau cauzele de competența tribunalului în domeniile în care funcționează.

(4) Cauzele aflate în curs de judecată la data începerii funcționării tribunalelor specializate,potrivit art. 142 alin. (1), se vor trimite acestora, pe cale administrativă, din oficiu, spre soluționare. Tribunalul specializat este competent şi în caz de trimitere spre rejudecare."

Codul de procedură civilă:

*„**Art. 94.** – Judecătoriile judecă:*

1. în primă instanță, următoarele cereri al căror obiect este evaluabil sau, după caz, neevaluabil în bani:

(…) k) orice alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesionişti sau neprofesionişti;"

*„**Art. 95.** – Tribunalele judecă:*

1. în primă instanță, toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe;".

152. Problema de drept semnalată de autorul sesizării, care a determinat jurisprudența diferită a instanțelor, este dată de interpretarea diferită a dispozițiilor art. 226 alin. (1) şi art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, în stabilirea competenței materiale procesuale a instanțelor/secțiilor specializate.

153. Deşi sesizarea a vizat modalitatea diferită de stabilire a acestei competențe la nivelul celor trei tribunale specializate, din hotărârile anexate a rezultat că problema s-a pus în termeni asemănători şi atunci când disputa a apărut între secțiile aceluiaşi tribunal sau aceleiaşi curți de apel.

154. Aceasta, în contextul în care, ca urmare a adoptării actualului Cod civil, prin Legea de punere în aplicare, nr. 71/2011, s-a prevăzut că secțiile comerciale existente în cadrul tribunalelor şi curților de apel se vor reorganiza ca secții civile ori, după caz, vor fi unificate cu secțiile civile existente [art. 225 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare] şi că, dacă legea specială prevede că anumite cauze sunt de competența tribunalelor comerciale ori, după caz, de competența secțiilor comerciale ale tribunalelor sau curților de apel, după intrarea în vigoare a Codului civil, competența de judecată revine tribunalelor specializate sau, după caz, secțiilor civile ale tribunalelor reorganizate potrivit art. 228, respectiv secțiilor civile reorganizate conform art. 225 (art. 227 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare).

155. Prioritar, trebuie menționat că, deşi sesizarea de recurs în interesul legii face referire la competența funcțională a unor instanțe specializate, în realitate, este vizată competența materială procesuală, întrucât, aşa cum s-a subliniat în doctrină, în cadrul competenței jurisdicționale trebuie distins între competență materială (de atribuție) şi competență teritorială, iar în cadrul competenței materiale se distinge între competența materială funcțională, stabilită după felul atribuțiilor jurisdicționale ce revin fiecărei categorii de instanțe (de exemplu, judecata în primă

instanță, judecata în apel, judecata în recurs), şi competența materială procesuală, care se stabileşte în raport cu obiectul, natura sau valoarea litigiului dedus judecății.

156. Anterior modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare [care a abrogat dispozițiile art. 2 alin. 1 lit. a) din Codul de procedură civilă din 1865, referitoare la competența în soluționarea proceselor şi cererilor în materie comercială], calificarea litigiilor comerciale se făcea, în absența unei calificări în acest sens prin normele procesuale civile, cu raportare la normele de drept substanțial conținute în Codul de comerț de la 1887 şi în diferite legi speciale. În funcție de natura comercială sau civilă a pricinii se delimita competența între judecătorie şi tribunal, doar în subsidiar aplicându-se criteriul valorii litigiului.

157. În contextul abrogării Codului de comerț [prin art. 230 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare], nu mai există suport în normele de drept material pentru o astfel de calificare a litigiilor, aptă să atragă o anumită competență în favoarea instanțelor specializate.

158. Dimpotrivă, în prezent, sub aspectul dreptului material care generează raporturi juridice pe care se grefează normele de drept procesual referitoare la competență, se constată că, potrivit art. 3 din Codul civil vizând aplicarea generală a Codului civil:

„(1) Dispozițiile prezentului cod se aplică şi raporturilor dintre profesionişti, precum şi raporturilor dintre aceştia şi orice alte subiecte de drept civil.

(2) Sunt considerați profesionişti toți cei care exploatează o întreprindere.

(3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ".

159. De asemenea, potrivit art. 8 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare:

(1) Noțiunea «profesionist» prevăzută la art. 3 din Codul civil include categoriile de comerciant, întreprinzător, operator economic, precum şi orice alte persoane autorizate să desfăşoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil.

(2) În toate actele normative în vigoare, expresiile «acte de comerț», respectiv «fapte de comerț» se înlocuiesc cu expresia «activități de producție, comerț sau prestări de servicii»".

160. Aşadar, toți profesionieştii, indiferent de statutul lor juridic (întreprinzător, persoană fizică sau juridică, ce desfăşoară o activitate organizată, cu sau fără caracter lucrativ, indiferent că este vorba despre regii autonome, societăți, companii naționale, asociații, fundații, societăți agricole, liber-profesionişti ori societăți profesioniste), sunt supuşi regulilor de drept civil, şi nu unor reguli speciale.

161. Ca urmare a adoptării noului Cod civil prin Legea nr. 287/2009 s-a realizat, sub aspect procedural, o primă adaptare a legislației prin abrogarea, conform art. 219 pct. 1 şi 2 din Legea nr. 71/2011, de punere în aplicare a Codului civil, a dispozițiilor art. 2 pct. 1 lit. a) din Codul de procedură civilă anterior (competența materială în soluționarea cererilor şi proceselor în materie comercială), precum şi a prevederilor art. 10 pct. 4 din acelaşi act normativ (competența teritorială în soluționarea cererilor privitoare la obligații comerciale).

162. Ulterior, prin intrarea în vigoare a Codului de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, s-a prevăzut, conform art. 94 pct. 1 lit. k) din Codul de procedură civilă, că judecătoriile judecă în primă instanță „orice alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesionişti sau neprofesionişti".

163. De asemenea, tribunalele judecă în primă instanță toate cererile, indiferent de obiectul sau calitatea părților, care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe (art. 95 din Codul de procedură civilă).

164. În mod corespunzător se păstrează această competență şi în căile de atac.

165. Rezultă că, potrivit dispozițiilor procedurale în vigoare, criteriile de determinare a competenței materiale sunt instituite după natura, obiectul sau valoarea pretenției.

166. Intrarea în vigoare a noilor dispoziții legale a impus şi măsuri de ordin organizatoric, care să asigure implementarea concepției actuale a legiuitorului, diferită de reglementarea anterioară.

167. Astfel, potrivit art. 35 alin. (2) şi art. 36 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată (aşa cum au fost modificate prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările şi completările ulterioare), se prevede expres că în cadrul curților de apel şi în cadrul tribunalelor funcționează „secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, indiferent de obiectul lor sau de calitatea părților".

168. În mod asemănător, dispozițiile art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, stabilesc drept criterii în funcție de care se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate pentru soluționarea anumitor categorii de litigii obiectul şi natura acestora, prezentând o enumerare exemplificativă a patru categorii de litigii. Se constată că textul art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările următoare, nu indică *in terminis*, în afară de natura şi obiectul litigiului, alte criterii în funcție de care se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate ori, după caz, tribunale specializate.

169. Prevederile art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, fac parte, alături de normele cuprinse în art. 223-227 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, art. 35 alin. (2), art. 36 alin. (3) şi art. 37 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, din dispozițiile de natură organizatorică apte să asigure punerea în aplicare a noului Cod civil, reglementând inclusiv modalitatea în care

au fost gestionate dosarele aflate pe rolul fostelor instanțe comerciale la momentul intrării în vigoare a noii reglementări.

170. Totodată, textul art. 227 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, trebuie pus în legătură cu normele la care chiar acesta face trimitere, ale art. 225, respectiv art. 228 din aceeaşi lege, din care rezultă criteriile de care se ține seama la stabilirea cauzelor de competența tribunalelor/secțiilor specializate.

171. În ce priveşte invocarea Hotărârii nr. 654 din 31 august 2011 a Consiliului Superior al Magistraturii – Secția pentru judecători, aceasta nu poate crea reguli de competență în afara cadrului legal. De altfel, respectivul act administrativ nu face decât să pună în aplicare dispozițiile conținute în Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, referitoare la reorganizarea tribunalelor/secțiilor, ca urmare a intrării în vigoare a noului Cod civil, şi, ca atare, nu o putea face decât în respectarea reperelor normative menționate (neidentificându-se, de altfel, în conținutul acestei hotărâri, alte criterii care să fie avute în vedere în stabilirea competenței).

172. Tot astfel, referitor la sistemul ECRIS, invocat de unele instanțe ca un argument în stabilirea unei anumite competențe, se constată că acesta este un simplu sistem tehnic de înregistrare şi evidențiere a cauzelor, iar nu de distribuire a competenței între instanțe. Înregistrarea eronată a cauzelor, conform sistemului menționat, nu este atributivă de competență şi nu exonerează instanța de obligația care îi revine de a-şi verifica propria competență prin aplicarea criteriilor legale, pe care nu le poate suprima o evidență menită doar să reflecte dosarele înregistrate pe rolul instanței, iar nu să creeze o competență în afara normelor legale.

173. Interpretarea în sens contrar, dată de instanțele de judecată care au calificat litigiile nu după obiectul sau natura pricinii, ci după calitatea de profesionist a uneia dintre părți, este fără nicio acoperire în dreptul pozitiv, contravenind practic prevederilor art. 122 din Codul de procedură civilă, conform cărora „reguli noi de competență pot fi stabilite numai prin modificarea normelor prezentului cod", şi dispozițiilor art. 126 alin. (2) din Constituția României, potrivit cărora „competența instanțelor judecătoreşti şi procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege".

174. În realitate, în interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 226 alin. (1) şi art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare, pentru determinarea competenței materiale procesuale a tribunalelor/secțiilor specializate, se va ține seama de criteriile legale referitoare la obiectul sau natura litigiilor, de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare.

175. Din examinarea dispozițiilor art. 514 şi ale art. 517 din Codul de procedură civilă reiese dreptul completului competent în soluționarea recursurilor în interesul legii de a dezlega problemele de drept cu care a fost sesizat în scopul interpretării şi aplicării unitare a legii de către toate instanțele judecătoreşti, sens în

care deciziile date în această procedură se pronunță numai în interesul legii. Aşa fiind, nici acest complet nu poate, pe cale de interpretare, să adauge la lege, efect care în speță s-ar putea realiza în mod nepermis în modalitatea identificării altor criterii la care legiuitorul nu s-a oprit anume în cuprinsul art. 226 din Legea nr. 71/2011, cu modificările şi completările ulterioare.

176. Revine în acest scop judecătorului, ca prim interpret al legii, rolul de a decela elementele comune, cum sunt cele avute în vedere de legiuitor la stabilirea celor patru categorii de litigii exemplificate, şi de a aprecia asupra competenței materiale procesuale proprii în soluționarea litigiului cu judecata căruia a fost învestit.

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 18/2016

Prin Decizia nr. 18/2016, ÎCCJ (Complet RIL) a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Piteşti şi, în consecință, stabileşte că:

Competența materială procesuală a tribunalelor/secțiilor specializate se determină în funcție de obiectul sau natura litigiilor de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările şi completările ulterioare.

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 123-128

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 3/2017 (M. OF. NR. 245/10.04.2017): ART. 324 ALIN. (1) PCT. 3 TEZA A DOUA DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ DE LA 1865

De ***Redacţia ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 3/2017	**Complet RIL**	**Codul de procedură civilă de la 1865**	**Art. 324 alin. (1) pct. 3 teza a doua**	În interpretarea unitară a dispoziţiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 stabileşte că momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire de o lună îl constituie data la care partea a luat cunoştinţă, în orice mod, de împrejurările pentru care constatarea infracţiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală. Această dată nu poate depăşi

				intervalul de 3 ani de la data producerii împrejurărilor sus-menționate.

În M. Of. nr. 245 din 10 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 3/2017 privind soluționarea unui recurs în interesul legii având ca obiect „interpretarea unitară a dispozițiilor art. 324 alin. (1) pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865".

I. Problema de drept care a generat practica neunitară. Orientările jurisprudențiale divergente

1. Prin sesizarea Colegiului de conducere al Curții de Apel Cluj s-a arătat că nu există un punct de vedere unitar în practica judiciară privind interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 cu privire la momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire.

2. Având în vedere cele două opinii conturate în practica judiciară şi ținând cont de faptul că dispozițiile art. 511 alin. (1) pct. 3 teza a doua din actualul Cod de procedură civilă sunt identice cu cele din vechea reglementare, Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj a apreciat oportună sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 514 şi următoarele din Codul de procedură civilă.

3. Astfel, *într-o primă opinie*, s-a apreciat, în esență, că momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire este cel al luării la cunoştință de către revizuient a rezoluției de neîncepere a urmăririi penale ca urmare a constatării de către procuror a intervenției prescripției răspunderii penale sau a unui act similar al organului de urmărire penală prin care se constată o cauză care împiedică finalizarea acțiunii penale printr-o hotărâre judecătorească, acesta fiind momentul la care partea a avut cunoştință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, de la acest moment începând să curgă şi termenul obiectiv de trei ani prevăzut de textul de lege evocat.

4. Într-o altă opinie, instanțele au apreciat, în esență, că datalimită de la care începe să curgă termenul de revizuire de o lună este momentul împlinirii a trei ani de la data producerii împrejurărilor pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, aşa cum se precizează expres în conținutul art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865, acest moment fiind independent de constatarea acestei împrejurări printr-un act al organului de urmărire penală.

VI. Înalta Curte de Casație şi Justiție

36. Examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum şi dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, se constată următoarele:

37. Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost legal sesizat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj care, potrivit dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă, are calitatea procesuală de a declanşa acest mecanism de unificare a practicii judiciare în scopul interpretării şi aplicării unitare a legii de către toate instanțele judecătoreşti.

38. Potrivit art. 515 din Codul de procedură civilă, *„Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătoreşti definitive, care se anexează cererii”*.

39. Din cuprinsul textului de lege menționat rezultă condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca recursul în interesul legii să fie admisibil, şi anume: sesizarea să aibă ca obiect o problemă de drept, această problemă de drept să fi fost dezlegată diferit de instanțele judecătoreşti prin hotărâri definitive, iar aceste hotărâri judecătoreşti să fie anexate cererii.

40. Potrivit actului de sesizare, problema de drept soluționată diferit şi supusă dezbaterii recursului în interesul legii vizează interpretarea dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865.

41. Dezlegarea acestei probleme de drept controversate este una reală, care a primit interpretări diferite, astfel cum rezultă din hotărârile judecătoreşti definitive anexate actului de sesizare formulat de către Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj, răspunzând aşadar scopului recursului în interesul legii.

42. Prin urmare, condițiile legale de admisibilitate a recursului în interesul legii sunt îndeplinite.

43. Obiectul recursului în interesul legii îl constituie interpretarea dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865, respectiv al determinării momentului de la care începe să curgă termenul de revizuire în ipoteza în care nu există o hotărâre de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului ori o hotărâre prin care înscrisul să fi fost declarat fals.

44. Conform art. 324 alin. (1) pct. 3 din Codul de procedură civilă de la 1865, termenul de revizuire este de o lună şi se va socoti, în cazurile prevăzute de art. 322 pct. 4, din ziua în care partea a luat cunoştință de hotărârea instanței penale de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului ori de hotărârea care a declarat fals înscrisul. În lipsa unei astfel de hotărâri termenul curge de la data când partea a luat cunoştință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, dar nu mai târziu de 3 ani de la data producerii acestora.

45. Textul supus interpretării, care a fost preluat în termeni identici şi în art. 511 alin. (1) pct. 3 din actualul Cod de procedură civilă, conține un moment

subiectiv de la care începe să curgă termenul de o lună şi un moment obiectiv, după împlinirea căruia nu mai poate fi exercitată revizuirea.

46. Momentul subiectiv este acela în care partea interesată în revizuirea hotărârii civile ia cunoştință, în orice mod, de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală.

47. Codul de procedură civilă nu stabileşte, ca punct de plecare al termenului de revizuire, comunicarea ordonanței procurorului sau a hotărârii penale, după caz, prin care s-a constatat, în condițiile art. 16 din Codul de procedură penală actual (art. 10 din Codul de procedură penală de la 1968), că acțiunea penală nu poate fi pusă în mişcare, iar, când a fost pusă în mişcare, că nu mai poate fi exercitată întrucât a intervenit una dintre situațiile enunțate de textul sus-menționat.

48. Sintagma „partea a luat cunoştință de împrejurările (…)" nu permite limitarea momentului de debut al cursului termenului de revizuire doar la comunicarea actelor sus-menționate. Prin voința legiuitorului ea trebuie înțeleasă în sens larg, ca vizând şi orice alte modalități prin care s-ar putea afla, în chip rezonabil, prin raportare la situația personală a revizuentului, dar şi la oficialitatea dispozițiilor Codului de procedură penală – cu consecința că nimeni nu poate invoca necunoaşterea legii -, că au intervenit elemente de natură să împiedice constatarea infracțiunii printr-o hotărâre penală.

49. În egală măsură, împrejurarea că organul de urmărire penală a dispus, prin actul de neîncepere sau de clasare a urmăririi penale, sesizarea instanței civile pentru cercetarea falsului nu înseamnă că aceasta are drept consecință prelungirea momentului de la care începe să curgă termenul de revizuire până la rămânerea definitivă a hotărârii civile. Revizuirea întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865 nu este condiționată de cercetarea separată a falsului de către instanța civilă, ci instanța de revizuire însăşi va cerceta falsul pe cale incidentală.

50. Pe de altă parte, împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală nu sunt la aprecierea persoanei interesate în exercitarea revizuirii, pentru că aceasta nu se poate substitui organului de urmărire penală sau instanței de judecată.

51. Drept urmare, acestei persoane nu i se poate pretinde să se adreseze direct instanței de revizuire, în temeiul estimării sale personale că răspunderea penală a intimatului nu mai poate fi angajată, ci este necesar ca organul de urmărire penală sau instanța penală să fi constatat prin ordonanță, respectiv prin hotărâre, existența impedimentului legal în pronunțarea unei hotărâri de condamnare.

52. Momentul subiectiv analizat se apreciază în raport cu existența obligatorie a unor asemenea acte. Ceea ce nu este obligatoriu, față de expresia folosită în art. 324 alin. (1) pct. 3 din Codul de procedură civilă de la 1865, este ca punctul de plecare al termenului de revizuire să fie legat numai de comunicarea ordonanței sau hotărârii penale.

53. În concluzie, momentul la care partea ia cunoştință de faptul că nu se mai poate face constatarea infracțiunii printr-o hotărâre penală îl poate constitui fie comunicarea actului organului de urmărire penală sau al instanței penale, după caz, fie orice alte circumstanțe care, dovedite prin orice mijloace de probă şi la aprecierea instanței de revizuire, formează convingerea acesteia că partea a ştiut, de la data actelor sau circumstanțelor respective, că nu mai este posibilă răspunderea penală a făptuitorului.

54. Momentul obiectiv este reprezentat de împlinirea duratei de 3 ani de la data producerii împrejurărilor pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală.

55. Termenul de 3 ani nu este un alt termen de revizuire, alături de cel de o lună, şi nu are natura juridică a termenului de prescripție sau de decădere, susceptibil de întrerupere şi suspendare, ci constituie doar o limită maximă până la care s-a îngăduit părții să acționeze în situația în care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală.

56. Având o asemenea natură juridică, termenul de trei ani nu poate servi la marcarea începutului cursului termenului de o lună pentru exercitarea revizuirii, astfel încât, practic, să se ajungă ca revizuirea să poată fi exercitată în trei ani şi o lună de la data producerii împrejurărilor la care se referă art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865.

57. Față de exprimarea fără echivoc a legiuitorului, acest termen începe să curgă de la un moment independent de orice apreciere din partea revizuentului, şi anume data producerii împrejurărilor pentru care nu mai este posibilă constatarea infracțiunii printr-o hotărâre penală, iar nu de la momentul subiectiv reprezentat de data la care partea a cunoscut împrejurările menționate. Din aceleaşi rațiuni nu se poate admite ca sintagma „data producerii împrejurărilor" să fie interpretată ca fiind data emiterii actului procurorului sau hotărârii instanței prin care se constată aceste împrejurări, pentru că s-ar ajunge la o modificare a textului supus interpretării.

58. Pentru ca partea să beneficieze de termenul integral de o lună este necesar să ia cunoştință de împrejurările sus-menționate cel mai târziu cu o lună înainte de trecerea a 3 ani de la *data intervenirii* împrejurărilor pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală. În caz contrar, partea va mai avea la dispoziție pentru exercitarea revizuirii numai timpul rămas până la împlinirea termenului de trei ani.

59. Rațiunea acestei opțiuni severe a legiuitorului se află în necesitatea ca situația juridică stabilită prin hotărârea susceptibilă de revizuire să nu fie lăsată în incertitudine o perioadă de timp mult prea mare, iar o asemenea abordare este de natură să servească interesele de stabilitate a circuitului juridic civil.

60. Numai în mod excepțional, atunci când organul de urmărire penală sau instanța penală constată intervenită împrejurarea care împiedică atragerea răspunderii penale la mai mult de 3 ani de la data intervenirii acesteia, persoana

interesată poate recurge la repunerea în termen, în condițiile stabilite prin art. 103 din Codul de procedură civilă de la 1865.

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 3/2017

Prin Decizia nr. 3/2017, ÎCCJ (Complet RIL) a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea unitară a dispozițiilor art. 324 alin. (1) pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 stabileşte că momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire de o lună îl constituie data la care partea a luat cunoştință, în orice mod, de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală.

Această dată nu poate depăşi intervalul de 3 ani de la data producerii împrejurărilor sus-menționate.

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 129-138

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 1/2017 (M. OF. NR. 223/31.03.2017): ANULAREA HOTĂRÂRILOR COMISIEI PENTRU PROTECȚIA COPILULUI DE ÎNCADRARE ÎN GRAD ŞI TIP DE HANDICAP A COPILULUI CU DIZABILITĂȚI

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 1/2017	**Complet RIL**	**Legea nr. 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap**	**Art. 85 alin. (2), art. 90¹ şi art. 90²**	În interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 85 alin. (2) din Legea nr. 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, art. 115 alin. (1) lit. a) şi art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi art. 10 alin. (3) din H.G. nr. 1.437/2004 privind organizarea şi metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului, raportate la art. 2 alin. (1) lit. b), c) şi f),

				art. 8 alin. (1) şi art. 10 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, competența de soluționare în primă instanță a litigiilor având ca obiect anularea hotărârilor comisiei pentru protecția copilului de încadrare în grad şi tip de handicap a copilului cu dizabilități revine tribunalelor – secțiile de contencios administrativ/completele specializate în materia contenciosului administrativ.

În M. Of. nr. 223 din 31 martie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 1/2017 privind soluționarea unui recurs în interesul legii având ca obiect „interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 10 alin. (3) din H.G. nr. 1.437/2004 privind organizarea şi metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului, în vederea stabilirii competenței materiale de soluționare a litigiilor având ca obiect plângerea împotriva hotărârilor de încadrare a minorilor în grad de handicap, emise de comisia pentru protecția copilului din cadrul direcției generale de asistență socială şi protecția copilului”.

Obiectul recursului în interesul legii

Legea nr. 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap

„Art. 85

(2) Încadrarea în grad şi tip de handicap a copiilor cu handicap se face de comisia pentru protecția copilului.

(3) Încadrarea în grad şi tip de handicap a adulților cu handicap se face de comisia de evaluare a persoanelor adulte cu handicap, denumită în continuare comisie de evaluare”.

(…)

Art. 90[1]

(1) În structura Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități funcționează Comisia superioară de evaluare a persoanelor adulte cu handicap, denumită în continuare Comisia superioară, cu activitate decizională în soluționarea contestațiilor la certificatele de încadrare în grad şi tip de handicap, emise de comisiile de evaluare ale persoanelor adulte cu handicap județene sau ale sectoarelor municipiului Bucureşti.

(…)

Art. 90[2]

(4) Deciziile emise de Comisia superioară pot fi atacate la secția de contencios administrativ şi fiscal a tribunalului, potrivit Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, cererile adresate instanței fiind scutite de taxa judiciară de timbru".

Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului

„Art. 115

(1) În subordinea consiliului județean şi, respectiv, a consiliilor locale ale sectoarelor municipiului Bucureşti funcționează comisia pentru protecția copilului, ca organ de specialitate al acestora, fără personalitate juridică, având următoarele atribuții principale:

a) stabilirea încadrării în grad de handicap şi orientarea şcolară a copilului;

b) pronunțarea, în condițiile prezentei legi, cu privire la propunerile referitoare la stabilirea unei măsuri de protecție specială a copilului;

c) soluționarea cererilor privind eliberarea atestatului de asistent maternal;

d) alte atribuții prevăzute de lege.

(2) Organizarea şi metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului se reglementează prin hotărâre a Guvernului.

(…)

Art. 133

(1) Cauzele prevăzute de prezenta lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului.

(2) Dacă domiciliul copilului nu este cunoscut, competența revine tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul".

H.G. nr. 1.437/2004 privind organizarea şi metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului

„Art. 9

(1) Comisia competentă să soluționeze cazurile privitoare la copiii care necesită o măsură de protecție specială este cea în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului.

(…)

Art. 10

(3) Hotărârile Comisiei pot fi atacate la tribunalul de la domiciliul copilului, cauzele supuse judecării fiind soluționate potrivit regulilor speciale de procedură prevăzute de Legea nr. 272/2004".

Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004

„Semnificația unor termeni

Art. 2

(1) În înțelesul prezentei legi, termenii şi expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

(…)

b) autoritate publică – orice organ de stat sau al unităților administrativ-teritoriale care acționează, în regim de putere publică, pentru satisfacerea unui interes legitim public; sunt asimilate autorităților publice, în sensul prezentei legi, persoanele juridice de drept privat care, potrivit legii, au obținut statut de utilitate publică sau sunt autorizate să presteze un serviciu public, în regim de putere publică;

c) act administrativ – actul unilateral cu caracter individual sau normativ emis de o autoritate publică, în regim de putere publică, în vederea organizării executării legii sau a executării în concret a legii, care dă naştere, modifică sau stinge raporturi juridice; sunt asimilate actelor administrative, în sensul prezentei legi, şi contractele încheiate de autoritățile publice care au ca obiect punerea în valoare a bunurilor proprietate publică, executarea lucrărilor de interes public, prestarea serviciilor publice, achizițiile publice; prin legi speciale pot fi prevăzute şi alte categorii de contracte administrative supuse competenței instanțelor de contencios administrativ;

(…)

f) contencios administrativ – activitatea de soluționare de către instanțele de contencios administrativ competente potrivit legii organice a litigiilor în care cel puțin una dintre părți este o autoritate publică, iar conflictul s-a născut fie din emiterea sau încheierea, după caz, a unui act administrativ, în sensul prezentei legi, fie din nesoluționarea în termenul legal ori din refuzul nejustificat de a rezolva o cerere referitoare la un drept sau la un interes legitim;

(…)

Obiectul acțiunii judiciare

Art. 8

(1) Persoana vătămată într-un drept recunoscut de lege sau într-un interes legitim printr-un act administrativ unilateral, nemulțumită de răspunsul primit la plângerea prealabilă sau care nu a primit niciun răspuns în termenul prevăzut la art. 2 alin. (1) lit. h), poate sesiza instanța de contencios administrativ competentă, pentru a solicita anularea în tot sau în parte a actului, repararea pagubei cauzate şi, eventual, reparații pentru daune morale. De asemenea, se poate adresa instanței de contencios administrativ şi cel care se consideră vătămat într-un drept sau interes legitim al său prin nesoluționarea în termen sau prin refuzul nejustificat de soluționare a unei cereri, precum şi prin refuzul de efectuare a unei anumite operațiuni administrative necesare pentru exercitarea sau protejarea dreptului sau interesului legitim.

(…)

Instanța competentă

Art. 10

(1) Litigiile privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice locale şi județene, precum şi cele care privesc taxe şi impozite, contribuții, datorii vamale, precum şi accesorii ale acestora de până la 1.000.000 de lei se soluționează în fond de tribunalele administrativ-fiscale, iar cele privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice centrale, precum şi cele care privesc taxe şi impozite, contribuții, datorii vamale, precum şi accesorii ale acestora mai mari de 1.000.000 de lei se soluționează

în fond de secțiile de contencios administrativ şi fiscal ale curților de apel, dacă prin lege organică specială nu se prevede altfel.

(…)

(3) Reclamantul se poate adresa instanței de la domiciliul său sau celei de la domiciliul pârâtului. Dacă reclamantul a optat pentru instanța de la domiciliul pârâtului, nu se poate invoca excepția necompetenței teritoriale".

I. Problema de drept care a generat practica neunitară

1. Recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Alba Iulia vizează stabilirea competenței materiale de soluționare a litigiilor având ca obiect anularea hotărârilor de încadrare a minorilor în grad de handicap, emise de comisia pentru protecția copilului. Pentru rigoare terminologică, este necesar a fi menționat că dispozițiile legale în materie nu conțin nicio precizare privind calificarea acestei acțiuni drept „plângere", aşa cum apare în conținutul sesizării, motiv pentru care, în cuprinsul deciziei, se va face referire la anularea hotărârilor de încadrare a minorilor în grad de handicap, iar nu la plângerea împotriva acestor hotărâri.

VIII. Înalta Curte de Casație şi Justiție

39. Verificarea regularității învestirii Înaltei Curți de Casație şi Justiție impune analizarea condițiilor de admisibilitate a recursului în interesul legii, în conformitate cu dispozițiile art. 515 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora „recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătoreşti definitive, care se anexează cererii", precum şi ale art. 514 din acelaşi cod, referitoare la obiectul recursului şi la titularul dreptului de sesizare.

40. Analiza implică, aşadar, mai multe aspecte:

– cel al *cerinței de ordin formal* prevăzute de dispozițiile art. 515 din Codul de procedură civilă – dovada că problemele de drept care formează obiectul sesizării au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătoreşti definitive, care se anexează cererii; această cerință de admisibilitate se constată a fi îndeplinită, având în vedere jurisprudența anexată sesizării, ilustrată prin hotărâri judecătoreşti definitive, din care rezultă practica neunitară la nivelul mai multor curți de apel din țară, în soluționarea unor conflicte de competență;

– sub aspectul *obiectului recursului în interesul legii*, în sensul că acesta trebuie să se circumscrie dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă, respectiv să privească probleme de drept soluționate diferit de instanțele judecătoreşti, întrucât finalitatea acestei instituții juridice o constituie asigurarea interpretării şi aplicării unitare a legii; şi această condiție se constată a fi îndeplinită, întrucât sesizarea vizează interpretarea şi aplicarea unitară a unor norme referitoare la competența materială de soluționare a litigiilor având ca obiect anularea hotărârilor de încadrare a minorilor în grad de handicap, emise de comisia pentru protecția copilului;

– sub aspectul *titularului dreptului* de a formula recursul în interesul legii, se constată că autorul sesizării, Colegiul de conducere al Curții de Apel Alba Iulia, se

regăseşte printre titularii dreptului de sesizare, prevăzuți de art. 514 din Codul de procedură civilă.

41. Se apreciază, aşadar, că recursul în interesul legii este admisibil.

42. Cu privire la fondul sesizării, Înalta Curte de Casație şi Justiție constată că prima orientare jurisprudențială, conform căreia litigiile având ca obiect anularea hotărârii de încadrare a minorului în grad de handicap sunt de competența secțiilor/completelor specializate în contencios administrativ, este în acord cu litera şi spiritul legii, pentru considerentele ce vor fi expuse în continuare.

43. Raportat la cadrul normativ incident supus interpretării, menționat la pct. II din decizie, primul pas necesar în lămurirea chestiunii competenței este stabilirea naturii actului atacat.

44. Comisia pentru protecția copilului este instituită prin art. 115 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, ca organ de specialitate, aflat în subordinea consiliului județean şi, respectiv, a consiliului local al sectorului municipiului Bucureşti, fără personalitate juridică, având printre atribuțiile principale pe aceea de a stabili încadrarea în grad de handicap şi orientarea şcolară a copilului cu dizabilități. Această atribuție este prevăzută şi de art. 85 alin. (2) din Legea nr. 448/2006 şi este similară cu cea instituită de art. 85 alin. (3) şi art. 87 din aceeaşi lege în sarcina Comisiei de evaluare a persoanelor adulte cu handicap, de asemenea, organ de specialitate al consiliului județean sau, după caz, al consiliului local al sectorului municipiului Bucureşti, cu activitate decizională în materia încadrării persoanelor adulte în grad şi tip de handicap.

45. Comisia pentru protecția copilului, precum şi Comisia pentru evaluarea persoanelor adulte cu handicap, sunt autorități publice, în sensul definit de art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 554/2004.

46. Hotărârile de încadrare în grad de handicap au natura juridică a unor acte administrative unilaterale, cu caracter individual, în sensul definit de art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 554/2004.

47. Legea nr. 448/2006, care reglementează drepturile persoanelor cu handicap, se rezumă la a stabili în sarcina comisiei pentru protecția copilului atribuția încadrării în grad şi tip de handicap a copiilor cu dizabilități. Funcționarea comisiei este instituită prin art. 115 alin. (1) [fostul art. 104 alin. (1)] din Legea nr. 272/2004, cele două legi fiind interferente în reglementarea încadrării în tip şi grad de handicap a copilului cu dizabilități. Metodologia de funcționare a comisiei şi de emitere a hotărârilor privind încadrarea în grad de handicap a copilului minor face obiectul de reglementare al Hotărârii Guvernului nr. 1.437/2004, emisă în temeiul fostului art. 104 alin. (2), devenit, după republicare, art. 115 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, care instituie funcționarea comisiei şi statuează că organizarea şi metodologia de funcționare a acesteia se reglementează prin hotărâre a Guvernului.

48. Legea nr. 448/2006 stabileşte reguli de procedură prealabilă şi de competență numai în ceea ce priveşte soluționarea litigiilor referitoare la

încadrarea în grad şi tip de handicap a persoanelor adulte cu dizabilități, statuând, prin art. 90[1] alin. (1) şi art. 90[2] alin. (4), că hotărârile Comisiei de evaluare pot fi contestate la Comisia superioară de evaluare a persoanelor adulte cu handicap[1], iar deciziile Comisiei superioare pot fi atacate la secția de contencios administrativ şi fiscal a tribunalului, potrivit Legii nr. 554/2004.

49. Legea nr. 272/2004, la rândul ei, reglementează, prin art. 133 alin. (1), exclusiv competența de soluționare a cauzelor privind stabilirea măsurilor de protecție specială a copilului, prevăzute de art. 59 din lege. Dispunerea acestor măsuri intră tot în atribuțiile comisiei pentru protecția copilului, abilitată, potrivit art. 115 alin. (1) lit. b) din lege, să se pronunțe cu privire la propunerile referitoare la stabilirea unei măsuri de protecție specială a copilului. De asemenea, prin art. 134 şi următoarele, Legea nr. 272/2004 instituie reguli de procedură în cauzele privind stabilirea măsurilor de protecție specială a copilului.

50. Hotărârea Guvernului nr. 1.437/2004 este emisă pentru organizarea executării art. 115 alin. (2) [fostul art. 104 alin. (2)] din Legea nr. 272/2004 şi reglementează organizarea şi metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului[2]. Hotărârea se referă explicit, prin art. 9, exclusiv la stabilirea măsurilor de protecție specială a copiilor, iar prin art. 10 alin. (3) stipulează că hotărârile comisiei pot fi atacate la tribunalul de la domiciliul copilului, cauzele supuse judecării urmând a fi soluționate potrivit regulilor speciale de procedură prevăzute de Legea nr. 272/2004. Aceste ultime dispoziții sunt pe deplin concordante cu prevederile art. 133 şi următoarele din Legea nr. 272/2004. Din topografia textelor legale anterior menționate (art. 9 şi 10 din Hotărârea Guvernului nr. 1.437/2004), rezultă că actul normativ de rang inferior legii în temeiul căreia a fost emis este corelat cu actul normativ cu forță juridică superioară, respectiv cu Legea nr. 272/2004, care reglementează exclusiv competența în litigiile privind hotărârile comisiei pentru protecția copilului emise în materia măsurilor de protecție specială.

Art. 2

(1) Comisia are următoarele atribuții principale;

a) stabileşte încadrarea copiilor cu dizabilități într-un grad de handicap şi, după caz, orientarea şcolară a acestora;

b) stabileşte măsurile de protecție specială a copiilor, în condițiile legii;

---

[1] Comisie care funcționează, în prezent, conform modificărilor aduse art. 90[1] din Legea nr. 448/2006 prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 40/2016, în structura Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități şi care funcționa anterior acestor modificări în structura Ministerului Muncii Familiei şi Protecției Sociale.

[2] „Art. 1. – Comisia pentru protecția copilului, denumită în continuare *Comisia*, prevăzută la art. 104 din Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului, este organul de specialitate, fără personalitate juridică, al consiliului județean, respectiv al consiliului local al sectorului municipiului Bucureşti, cu activitate decizională în materia protecției şi promovării drepturilor copilului.

c) reevaluează periodic hotărârile privind măsurile de protecție, precum şi încadrarea în grad de handicap şi orientarea şcolară a copiilor, pe baza sesizării direcției generale de asistență socială şi protecția copilului, denumită în continuare *Direcția*;

d) revocă sau înlocuieşte măsura stabilită, în condițiile legii, dacă împrejurările care au determinat stabilirea acesteia s-au modificat;

e) soluționează cererile privind eliberarea atestatului de asistent maternal profesionist;

f) soluționează plângerile adresate de copii, în măsura în care soluționarea acestora nu este stabilită de lege în competența altor instituții;

g) promovează drepturile copilului în toate activitățile pe care le întreprinde;

h) informează părinții cu privire la consecințele plasamentului asupra raporturilor pe care le au cu copiii, inclusiv drepturile şi obligațiile pe care le au față de copil pe durata măsurii plasamentului;

i) stabileşte, în condițiile legii, cuantumul contribuției lunare a părinților la întreținerea copilului pentru care s-a decis plasamentul.

(2) Comisia îndeplineşte orice alte atribuții prevăzute de lege."

51. Rezultă, astfel, că niciunul dintre actele normative speciale menționate (Legea nr. 448/2006, Legea nr. 272/2004 şi Hotărârea Guvernului nr. 1.437/2004) nu cuprinde reguli de competență pentru litigiile având ca obiect anularea hotărârii privind încadrarea în grad de handicap a copilului cu dizabilități şi obligarea autorității publice să emită o nouă hotărâre prin care să stabilească o altă încadrare.

52. În aceste condiții, devine aplicabilă legea generală, respectiv Legea nr. 554/2004. Calitatea comisiei, de autoritate publică, şi natura de act administrativ a hotărârilor emise pentru încadrarea în grad de handicap sunt elemente proprii unui litigiu în contencios administrativ, în sensul art. 2 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 554/2004.

53. În conformitate cu art. 10 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 554/2004, raportat la poziția autorității publice emitente a actului în sistemul administrației publice, având în vedere că aceasta funcționează în cadrul consiliului județean sau în cadrul consiliului local al sectorului municipiului Bucureşti, competența de soluționare în primă instanță a litigiilor menționate revine tribunalului – secția/completul specializat în contencios administrativ de la sediul autorității sau de la domiciliul reclamantului.

54. Pentru stabilirea competenței în sensul arătat pledează şi următoarele argumente de corelare legislativă şi analogie juridică.

55. În cazul hotărârilor Comisiei superioare de evaluare a persoanelor adulte cu handicap, Legea nr. 448/2006 stabileşte în mod expres competența de soluționare a litigiilor în favoarea tribunalului – secția/completele specializate în contencios administrativ. În materia protecției şi promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități, Legea specială nr. 448/2006 nu distinge, în privința domeniului său

de aplicare, între copii şi adulți cu handicap. Conform art. 2 alin. (2) din lege, de dispozițiile acesteia beneficiază copiii şi adulții cu handicap, cetățeni români, cetățeni ai altor state sau apatrizi, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul ori reşedința în România. Comisia pentru protecția copilului şi Comisia de evaluare a persoanelor adulte cu handicap sunt, ambele, organe de specialitate în subordinea consiliului județean/local, având atribuții similare, referitoare la stabilirea încadrării în grad de handicap a minorilor, respectiv a adulților. În aceste condiții, având în vedere că soluționarea cauzelor privitoare la deciziile de încadrare în grad de handicap a adulților este conferită de legea specială instanțelor de contencios administrativ, pentru identitate de rațiune, şi cauzele privitoare la hotărârile comisiei pentru protecția copilului trebuie să revină în competența instanțelor de contencios administrativ. Nu există nicio rațiune pentru crearea unei diferențe de tratament juridic în ceea ce priveşte jurisdicția căreia i se supun hotărârile emise de cele două autorități.

56. Trebuie avut în vedere şi principiul specializării instanțelor de contencios administrativ, competente în considerarea obiectului şi naturii litigiului, specializare menită să contribuie la calitatea actului de justiție.

57. În acelaşi sens, este de reținut că, în cazurile în care legiuitorul, în concordanță cu prevederile art. 5 alin. (2) din Legea nr. 554/2004, a înțeles să dispună că anumite acte administrative nu pot fi atacate pe calea contenciosului administrativ, a prevăzut în mod expres reguli derogatorii de la competența instanțelor de contencios administrativ[3].

58. De asemenea, trebuie avută în vedere Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție – Secțiile Unite, pronunțată în soluționarea recursului în interesul legii privind competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor referitoare la măsura de protecție alternativă a tutelei copilului, decizie prin care instanța de unificare a practicii judiciare a statuat că această competență aparține judecătoriei, ca instanță de drept comun, iar nu tribunalului de la domiciliul copilului, în virtutea competenței speciale instituite de Legea nr. 272/2004.

59. În considerentele acestei decizii, s-a reținut că măsura tutelei copilului nu se numără printre măsurile de protecție specială reglementate de Legea nr. 272/2004, situație față de care nu sunt incidente regulile de competență prevăzute de Legea nr. 272/2004, aplicabile cauzelor prevăzute de această lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială.

60. Argumentele reținute de instanța supremă în Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 îşi găsesc aplicabilitatea, *mutatis mutandis*, şi în problema de drept care face obiectul prezentului recurs în interesul legii, pe considerentul că măsura de încadrare a minorului în grad de handicap nu se regăseşte în enumerarea

[3] Spre exemplu, prin art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989 sau prin art. 35 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România.

limitativă prevăzută de art. 59 din Legea nr. 272/2004. Drept urmare, contestarea acestor măsuri se face la instanța de drept comun în materia contenciosului administrativ, respectiv secția de contencios administrativ a tribunalului, competență atrasă de natura juridică de act administrativ a hotărârii comisiei şi de calitatea emitentei de autoritate publică, care determină natura de contencios administrativ a litigiului.

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 1/2017

Prin Decizia nr. 1/2017, ÎCCJ (Complet RIL) a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Alba Iulia şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 85 alin. (2) din Legea nr. 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, art. 115 alin. (1) lit. a) şi art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi art. 10 alin. (3) din H.G. nr. 1.437/2004 privind organizarea şi metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului, raportate la art. 2 alin. (1) lit. b), c) şi f), art. 8 alin. (1) şi art. 10 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, competența de soluționare în primă instanță a litigiilor având ca obiect anularea hotărârilor comisiei pentru protecția copilului de încadrare în grad şi tip de handicap a copilului cu dizabilități revine tribunalelor – secțiile de contencios administrativ/completele specializate în materia contenciosului administrativ.

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 139-146

HP

- **ABSTRACT**

As a result of the activity carried out by the High Court of Cassation and Justice (DCD Panel) of April, several decisions were published, among which the most important were: ***Decision no. 14/2017*** *regarding the provisions of art. 296[18] of Law no. 571/2003 regarding the Fiscal Code;* ***Decision no. 19/2017*** *regarding the provisions of art. 4 of Law no. 165/2013 regarding the measures for the completion of the process of restitution, in kind or by equivalent, of the immovable properties taken over in an abusive manner during the communist regime in Romania;* ***Decision no. 16/2017*** *regarding the filing of several applications for determining the final amount due by the debtor as penalties;* ***Decision no. 3/2017*** *regarding the provisions of art. 2 of Law no. 143/2000 concerning the prevention and fight against illicit drug trafficking;* ***Decision no. 7/2017*** *regarding the punishment taken into consideration when establishing the post incarceration recidivism;* ***Decision no. 6/2007*** *regarding the act of the civil servant who, when carrying out the job duties, fulfilled an act or participated in the process of a decision-making under which a patrimonial advantage was directly or indirectly obtained for a person with whom he/she had trade relationships (art. 253[1] of the Criminal Code of 1969) and* ***Decision no. 8/2017*** *regarding the fact that the State secondary school teacher acts as public servant.*

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 14/2017 (M. OF. NR. 229/04.04.2017): DISPOZIȚIILE ART. 296[18] DIN LEGEA NR. 571/2003 PRIVIND CODUL FISCAL

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 14/2017	**Complet DCD/C**	**Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal**	**Art. 296[18]**	În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 296[18] din Legea nr. 571/2003 privind Codul

				fiscal, cu modificările şi completările ulterioare şi pct. 29 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, aprobate prin H.G. nr. 44/2004, cu modificările şi completările ulterioare, cu referire la titlul IX² din Codul fiscal, în situația categoriei profesionale a procurorilor, sintagma „loc de realizare al venitului" are în vedere desfăşurarea unui singur raport de serviciu, în sensul unui singur loc de realizare al venitului, indiferent de desfăşurarea activității în unități diferite de parchet.

În M. Of. nr. 229 din 4 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 14/2017 din 6 martie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *dacă în situația categoriei profesionale a procurorilor, sintagma „loc de realizare al venitului" prevăzută de art. 296[18] din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare, şi de pct. 29 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 44/2004, cu modificările şi completările ulterioare, cu referire la titlul IX[2] din Codul fiscal, se referă la fiecare dintre unitățile de parchet la care procurorul şi-a desfăşurat activitatea în perioada pentru care s-au acordat drepturile salariale restante prin hotărâri judecătoreşti sau are în vedere desfăşurarea unui singur raport de serviciu, în sensul unui singur loc de realizare al venitului, indiferent de desfăşurarea activității în unități diferite de parchet.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal

„Art. 296[18] („Calculul, reținerea şi virarea contribuțiilor sociale")

(1) Persoanele fizice şi juridice care au calitatea de angajator, precum şi entitățile prevăzute la art. 296[3] lit. f) şi g) au obligația de a calcula, de a reține şi de a vira lunar contribuțiile de asigurări sociale obligatorii.

(2) Abrogat.

(3) Cotele de contribuții sociale obligatorii sunt următoarele:

a) pentru contribuția de asigurări sociale:

a[1]) 26,3% pentru condiții normale de muncă, din care 10,5% pentru contribuția individuală şi 15,8% pentru contribuția datorată de angajator;

a[2]) 31,3% pentru condiții deosebite de muncă, din care 10,5% pentru contribuția individuală şi 20,8% pentru contribuția datorată de angajator;

a[3]) 36,3% pentru condiții speciale de muncă şi pentru alte condiții de muncă, din care 10,5% pentru contribuția individuală şi 25,8% pentru contribuția datorată de angajator.

b) pentru contribuția de asigurări sociale de sănătate:

b[1]) 5,5% pentru contribuția individuală;

b[2]) 5,2% pentru contribuția datorată de angajator;

c) 0,85% pentru contribuția pentru concedii şi indemnizații de asigurări sociale de sănătate;

d) pentru contribuția la bugetul asigurărilor de şomaj:

d[1]) 0,5% pentru contribuția individuală;

d[2]) 0,5% pentru contribuția datorată de angajator;

e) 0,15%–0,85% pentru contribuția de asigurare pentru accidente de muncă şi boli profesionale, diferențiată în funcție de clasa de risc, conform legii, datorată de angajator;

f) 0,25% pentru contribuția la Fondul de garantare pentru plata creanțelor salariale, datorată de angajator.

(4) Cotele prevăzute la alin. (3) se pot modifica prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat şi prin legea bugetului de stat, după caz, cu excepția cotei contribuției de asigurări pentru accidente de muncă şi boli profesionale în cazul şomerilor, prevăzută la art. 296[6], care se suportă integral din bugetul asigurărilor pentru şomaj şi se datorează pe toată

durata efectuării practicii profesionale în cadrul cursurilor organizate potrivit legii, conform prevederilor art. 80 alin. (2) din Legea nr. 346/2002 privind asigurarea pentru accidente de muncă şi boli profesionale, republicată.

(5) Calculul contribuțiilor sociale individuale se realizează prin aplicarea cotelor prevăzute la alin. (3) asupra bazei lunare de calcul prevăzute la art. 296[4], corectată cu veniturile specifice fiecărei contribuții în parte, cu excepțiile prevăzute la art. 296[15] şi, după caz, la art. 296[16].

(5[1]) În cazul în care au fost acordate sume reprezentând salarii sau diferențe de salarii stabilite în baza unor hotărâri judecătoreşti rămase definitive şi irevocabile, actualizate cu indicele de inflație la data plății acestora, contribuțiile sociale datorate potrivit legii se calculează şi se rețin la data efectuării plății şi se virează până la data de 25 a lunii următoare celei în care au fost plătite aceste sume.

(6) În cazul în care din calcul rezultă o bază de calcul mai mare decât valoarea a de 5 ori câştigul salarial mediu brut, prevăzut la art. 296[4] alin. (3), cota contribuției individuale de asigurări sociale se va aplica asupra echivalentului a de 5 ori câştigul salarial mediu brut, pe fiecare loc de realizare al venitului.

(7) În situația persoanelor prevăzute la art. 296[3] lit. c), calculul contribuției individuale de asigurări sociale şi al contribuției individuale la bugetul asigurărilor pentru şomaj se realizează prin aplicarea cotelor contribuțiilor sociale individuale respective, prevăzute la alin. (3), asupra bazei de calcul stabilite potrivit art. III din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 58/2010, cu modificările ulterioare.

(8) Calculul contribuțiilor sociale datorate de angajator şi de entitățile prevăzute la art. 296[3] lit. f) şi g) se realizează prin aplicarea cotelor prevăzute la alin. (3) asupra bazelor de calcul prevăzute la art. 296[5]–296[13], după caz.

(9) Contribuțiile sociale individuale calculate şi reținute potrivit alin. (1) se virează la bugetele şi fondurile cărora le aparțin până la data de 25 inclusiv a lunii următoare celei pentru care se datorează sau până la data de 25 inclusiv a lunii următoare trimestrului pentru care se datorează, după caz, împreună cu contribuția angajatorului ori a persoanelor asimilate angajatorului datorată potrivit legii".

I. Titularul şi obiectul sesizării

1. Curtea de Apel Braşov – Secția civilă a dispus, prin încheierea din şedința publică de la data de 31 octombrie 2016, în Dosarul nr. 4.113/62/2015 aflat pe rolul acestei instanțe, sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție în baza art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: dacă în situația categoriei profesionale a procurorilor, sintagma „loc de realizare al venitului" prevăzută de art. 296[18] din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare, şi de pct. 29 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 44/2004, cu modificările şi completările ulterioare, cu referire la titlul IX[2] din Codul fiscal, se referă la fiecare dintre unitățile de parchet la care procurorul şi-a desfăşurat activitatea în perioada pentru care s-au acordat drepturile salariale restante prin hotărâri judecătoreşti sau

are în vedere desfăşurarea unui singur raport de serviciu, în sensul unui singur loc de realizare al venitului, indiferent de desfăşurarea activității în unități diferite de parchet.

VIII. Înalta Curte de Casație şi Justiție

33. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorii-raportori, punctele de vedere formulate de către părți şi chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele:

34. Reglementând, în cuprinsul art. 519 din Codul de procedură civilă, mecanismul procedural al pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept ca un mijloc alternativ/paralel pentru asigurarea unei practici judiciare unitare în aplicarea şi interpretarea legii de către instanțele judecătoreşti, alături de mecanismul recursului în interesul legii, legiuitorul a instituit o serie de condiții de admisibilitate pentru declanşarea procedurii de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, condiții care se impun a fi întrunite în mod cumulativ, după cum urmează:

– existența unei cauze aflate în curs de judecată, în ultimă instanță;

– cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, al curții de apel sau al tribunalului învestit să soluționeze cauza;

– ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată;

– chestiunea de drept identificată să prezinte caracter de noutate şi asupra acesteia Înalta Curte de Casație şi Justiție să nu fi statuat şi nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

35. Raportând sesizarea privind pronunțarea hotărârii prealabile la condițiile impuse prin dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă se constată că există o cauză în curs de judecată, Înalta Curte de Casație şi Justiție fiind sesizată de o instanță de apel care judecă în ultimă instanță, potrivit dispozițiilor art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă, litigiul intrând în categoria celor de asigurări sociale.

36. Soluționarea pe fond a cauzei depinde de modul în care se va aprecia asupra interpretării dispozițiilor art. 296^{18} din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare, această problemă de drept privind interpretarea sintagmei „loc de realizare al venitului" constituind unul din motivele de apel.

37. Problema de drept supusă dezlegării este nouă. Această concluzie se întemeiază şi pe împrejurarea că la dosarul cauzei au fost depuse foarte puține hotărâri referitoare la această chestiune de drept a cărei aplicare s-a pus, în special, după punerea în executare a hotărârilor judecătoreşti de obligare la plata unor diferențe de salarii.

38. Asupra problemei de drept a cărei dezlegare se solicită instanța supremă nu a statuat şi, aşa cum rezultă din adresa Parchetului de pe lângă Înalta Curte de

Casație şi Justiție, nici nu există premisele declanşării mecanismului recursului în interesul legii.

39. Prin urmare, prezenta sesizare este admisibilă, raportat la dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă.

40. Problema de drept care face obiectul acestei hotărâri preliminare priveşte stabilirea conținutului sintagmei „loc de realizare al venitului" în cazul specific al procurorilor care şi-au desfăşurat activitatea în aceeaşi lună la mai multe unități de parchet, ca urmare, de exemplu, a transferului sau promovării.

41. Stabilirea conținutului acestei sintagme este relevantă din perspectiva aplicării art. 296^{18} alin. (6) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare, potrivit căruia: *„În cazul în care din calcul rezultă o bază de calcul mai mare decât valoarea a de 5 ori câştigul salarial mediu brut, prevăzut la art. 296^4 alin. (3), cota contribuției individuale de asigurări sociale se va aplica asupra echivalentului a de 5 ori câştigul salarial mediu brut, pe fiecare loc de realizare al venitului".*

42. Prin pct. 29 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 44/2004, cu modificările şi completările ulterioare, cu referire la titlul IX^2 din Codul fiscal, s-a definit sintagma „loc de realizare al venitului" în felul următor:

„Prin loc de realizare al venitului *se înțelege persoana fizică ori juridică care are calitatea de angajator sau entitatea asimilată angajatorului.*

În cazul în care persoanele prevăzute la art. 296^3 lit. a) şi b) din Codul fiscal obțin venituri ca urmare a încheierii mai multor contracte individuale de muncă cu acelaşi angajator, aceste venituri se cumulează, după care se plafonează în vederea obținerii bazei lunare de calcul a contribuției individuale de asigurări sociale.

În cazul în care persoanele prevăzute la art. 296^3 lit. a) şi b) din Codul fiscal obțin venituri ca urmare a încheierii mai multor contracte individuale de muncă cu angajatori diferiți, veniturile obținute se plafonează separat de către fiecare angajator în parte".

43. Prin deciziile Înaltei Curți de Casație şi Justiție – Secțiile Unite date în interesul legii nr. 14 din 18 februarie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 853 din 18 decembrie 2008 şi nr. 46 din 15 decembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 16 iulie 2009, s-au reținut, cu privire la raporturile juridice de muncă ale judecătorilor şi procurorilor, următoarele:

„Prestarea muncii se realizează în cadrul unor raporturi sociale care, odată reglementate pe norme de drept, devin, de regulă, raporturi juridice de muncă.

(…) Statutul juridic al unei categorii de personal este configurat de normele legale referitoare la încheierea, executarea, suspendarea şi încetarea raportului juridic de muncă în care se află respectiva categorie.

Magistrații constituie o categorie specială de persoane, care face parte din autoritatea judecătorească şi care are menirea de a exercita puterea judecătorească, aflându-se în raporturi juridice de muncă cu autoritatea din care fac parte.

Ei se bucură de un statut special, împrejurare care rezultă din coroborarea art. 124 alin. (3), art. 125, art. 132 şi art. 134 din Constituția României cu Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii şi Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

Numirea magistraților se face de către Consiliul Superior al Magistraturii (pentru judecătorii şi procurorii stagiari, pe baza rezultatelor obținute la Institutul Național al Magistraturii) ori de către Preşedintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, garantul independenței justiției, pentru judecătorii inamovibili şi procurorii care se bucură de stabilitate (art. 20 şi art. 31 din Legea nr. 303/2004).

Cu alte cuvinte, magistrații îşi desfăşoară activitatea în temeiul unui raport de muncă sui generis*, care are la bază un acord de voință (un contract nenumit, de drept public) încheiat cu însuşi statul, reprezentat de Preşedintele României şi de Consiliul Superior al Magistraturii.*

Ulterior numirii, parte în raporturile de muncă ale magistraților sunt, în puterea legii, ca exponenți ai puterii judecătoreşti a statului, Înalta Curte de Casație şi Justiție, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție, curțile de apel şi parchetele de pe lângă curțile de apel, tribunalele şi parchetele de pe lângă ele.

Persoanele juridice arătate mai sus exercită atributele angajatorului numai cu privire la organizarea concretă a muncii (program de lucru, stabilirea şi programarea completelor de judecată ş.a.), plata indemnizațiilor, planificarea concediilor de odihnă, cu excluderea oricărei ingerințe în activitatea de conținut specifică fiecărui magistrat.

Anumite atribuții clasice ale angajatorului, chiar esențiale, sunt exercitate de către alte entități/organe/autorități decât persoanele juridice părți în raporturile de muncă ale magistraților.

Astfel, Consiliul Superior al Magistraturii are atribuții în legătură cu promovarea judecătorilor şi procurorilor, delegarea judecătorilor şi detaşarea judecătorilor şi a procurorilor, transferul magistraților, încetarea raporturilor de muncă ale acestora, suspendarea din funcție, exercitarea acțiunii disciplinare, organizarea admiterii în magistratură etc.

Tot astfel, Preşedintele României are atribuții în legătură cu numirea în funcții de conducere a unor procurori".

44. Astfel, raportul juridic de muncă în care se află procurorii de la data numirii şi până la data eliberării din funcție, aşa cum este reglementată de art. 65 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, este unul singur, neputându-se considera că unitățile diferite de parchet la care procurorul lucrează succesiv de-a lungul carierei sale sunt angajatori diferiți în sensul pct. 29 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 44/2004, cu modificările şi completările ulterioare.

45. Această concluzie este susținută şi de modalitatea în care pot fi efectuate concediile de odihnă neacordate judecătorilor şi procurorilor transferați sau promovați la altă instanță sau un alt parchet, cu suportarea indemnizației de către instituția unde au fost transferați sau promovați, potrivit art. 12 din Regulamentul

privind concediile judecătorilor şi procurorilor, aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 325/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 815 din 8 septembrie 2005, cu modificările şi completările ulterioare.

46. De altfel, o interpretare contrară ar duce la situația în care, pentru aceeaşi sumă datorată cu titlu de drepturi salariale, să fie achitate contribuții de asigurări sociale diferite pentru situația procurorului care primeşte drepturi salariale de la o unitate de parchet, față de cei care primesc aceste drepturi de la mai multe unități de parchet, fără a exista o justificare obiectivă, situație care ar fi discriminatorie.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/C) nr. 14/2017

Prin Decizia nr. 14/2017, ÎCCJ (Complet DCD/C) a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Braşov – Secția civilă, în Dosarul nr. 4.113/62/2015, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 296^{18} din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare şi pct. 29 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, aprobate prin H.G. nr. 44/2004, cu modificările şi completările ulterioare, cu referire la titlul IX^2 din Codul fiscal, în situația categoriei profesionale a procurorilor, sintagma „loc de realizare al venitului" are în vedere desfăşurarea unui singur raport de serviciu, în sensul unui singur loc de realizare al venitului, indiferent de desfăşurarea activității în unități diferite de parchet.

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 147-154

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 19/2017 (M. OF. NR. 249/11.04.2017): ART. 4 DIN LEGEA NR. 165/2013 PRIVIND MĂSURILE PENTRU FINALIZAREA PROCESULUI DE RESTITUIRE, ÎN NATURĂ SAU PRIN ECHIVALENT, A IMOBILELOR PRELUATE ÎN MOD ABUZIV ÎN PERIOADA REGIMULUI COMUNIST ÎN ROMÂNIA

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 19/2017	**Complet DCD/C**	**Legea nr. 165/2013**	**Art. 4**	În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 4 din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările şi completările ulterioare, prin raportare la art. 1, art. 3 pct. 1-4,

				art. 11 alin. (1) şi art. 33 alin. (1) din aceeaşi lege, prevederile Legii nr. 165/2013, cu modificările şi completările ulterioare, sunt incidente cu privire la imobilele în legătură cu care există cauze aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza *Maria Atanasiu şi alții împotriva României*, la data intrării în vigoare a acestei legi, numai dacă pentru imobilele respective s-au formulat cereri din categoria celor prevăzute la art. 3 pct. 1 din Legea nr. 165/2013, cu modificările şi

				completările ulterioare.

În M. Of. nr. 249 din 11 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 19/2017 din 20 martie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 4 din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv dacă textul de lege indicat vizează trei situații distincte de aplicabilitate a dispozițiilor Legii nr. 165/2013, cu modificările şi completările ulterioare, iar situația cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului şi suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza* Maria Atanasiu şi alții împotriva României, *este subsumată condiției generale de a formula o cerere în baza legilor de reparație.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România

„Art. 4

Dispozițiile prezentei legi se aplică cererilor formulate şi depuse, în termen legal, la entitățile învestite de lege, nesoluționate până la data intrării în vigoare a prezentei legi, cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor, precum şi cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza Maria Atanasiu şi alții împotriva României, *la data intrării în vigoare a prezentei legi".*

I. Titularul şi obiectul sesizării

1. Tribunalul Hunedoara – Secția I civilă a dispus, prin Încheierea din data de 17 august 2016, în Dosarul nr. 8.094/278/2014, sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție în baza art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept vizând *interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 4 din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv dacă textul de lege indicat vizează trei situații distincte de aplicabilitate a dispozițiilor Legii nr. 165/2013, cu modificările şi completările ulterioare, iar situația cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului şi suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza* Maria Atanasiu şi alții împotriva României, *este subsumată condiției generale de a formula o cerere în baza legilor de reparație.*

IX. Înalta Curte de Casație şi Justiție

44. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, punctele de vedere ale părților, raportul întocmit de judecătorul-raportor şi chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele:

45. Prin dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, legiuitorul a instituit o serie de condiții de admisibilitate pentru declanşarea procedurii de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, condiții care trebuie să fie întrunite în mod cumulativ.

46. Aceste condiții de admisibilitate sunt îndeplinite, întrucât litigiul în legătură cu care s-a formulat sesizarea este în curs de judecată, iar Tribunalul Hunedoara, învestit cu soluționarea apelurilor, urmează să soluționeze cauza în ultimă instanță, prin pronunțarea unei hotărâri judecătoreşti care, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 4 din Codul de procedură civilă este definitivă [acțiunea este întemeiată pe prevederile Legii nr. 165/2013, cererea fiind adresată de reclamant Comisiei Locale de Fond Funciar a Municipiului Petroşani, în temeiul art. 11 alin. (1) din această lege; potrivit prevederilor alin. (2) al aceluiaşi articol, plângerea este de competența judecătoriei în a cărei rază teritorială este situat terenul, iar hotărârea judecătorească pronunțată de această instanță este supusă numai apelului].

47. Chestiunea de drept supusă dezbaterii este una veritabilă, existând o dificultate reală de interpretare, care necesită o rezolvare de principiu pe calea procedurii prevăzute de art. 519 şi art. 520 din Codul de procedură civilă, iar de lămurirea acestei chestiuni de drept depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată.

48. Problema de drept a cărei dezlegare se solicită este nouă, asupra acesteia Înalta Curte de Casație şi Justiție nu a statuat şi nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

49. Verificarea jurisprudențială la nivel național a evidențiat faptul că, până la acest moment, majoritatea instanțelor nu s-au confruntat cu problema de drept a cărei lămurire se solicită, însă punctele de vedere exprimate oferă indicii referitoare la posibilitatea apariției unei practici neunitare, situație în care se justifică interesul pronunțării unei hotărâri prealabile.

50. Cât priveşte chestiunea de drept ce face obiectul prezentei sesizări, se constată că prin art. 4 din Legea nr. 165/2013 s-a stabilit sfera de aplicare a acestei legi, iar cea de-a treia teză a textului legal prevede că dispozițiile legii se aplică *„şi cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza* Maria Atanasiu şi alții împotriva României, *la data intrării în vigoare a prezentei legi."*

51. Problema de drept care a generat necesitatea pronunțării unei hotărâri prealabile vizează condițiile de aplicare a legii speciale în materia cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza *Maria Atanasiu şi alții împotriva României*, respectiv, dacă, în aceste cazuri, este necesar ca reclamantul să fi formulat cerere de restituire sau de acordare de măsuri reparatorii în condițiile actelor normative speciale de reparație.

52. Pentru lămurirea acestei probleme de drept trebuie avut în vedere contextul istorico-juridic în care s-a elaborat şi adoptat actul normativ în discuție.

53. Astfel cum rezultă din expunerea de motive care a însoțit proiectul de lege cu privire la care Guvernul României şi-a asumat răspunderea în fața Parlamentului României, noul act normativ s-a dorit a fi un cadru unitar pentru urgentarea şi finalizarea procesului de restituire, în natură sau în echivalent, a bunurilor imobile preluate abuziv în perioada regimului comunist în România.

54. Adoptarea sa a fost justificată de faptul că sistemul de restituire a proprietăților, astfel cum era deja configurat de un cadru normativ complex, incoerent şi lipsit de eficiență, generase numeroase hotărâri de condamnare a statului român la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pe rolul Curții existând aproximativ 3.000 de cauze, îndreptate împotriva țării noastre, având ca obiect încălcarea dreptului de proprietate garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție.

55. În acest context, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât să inițieze față de România procedura-pilot în cauzele repetitive de acest gen, aflate pe rolul său, fiind astfel selectate cauzele *Atanasiu şi Poenaru împotriva României* şi *Solon împotriva României*.

56. Prin Hotărârea-pilot pronunțată la data de 12 octombrie 2010 în aceste două cauze, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a acordat statului român o perioadă de 18 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, respectiv de la data de 12 ianuarie 2011, în care acesta să remedieze problema restituirilor cu respectarea prevederilor Convenției. Acest termen a fost prelungit în mod excepțional până la data de 12 mai 2013.

57. Atât din expunerea de motive, cât şi din conținutul legii rezultă că intenția legiuitorului, prin adoptarea noului act normativ, a fost aceea de a eficientiza şi de a finaliza procesul de restituire demarat sub imperiul cadrului legislativ anterior, prin includerea în sfera de aplicare a noii legi a tuturor situațiilor privind cererile de restituire în natură sau de acordare de măsuri reparatorii în echivalent, nesoluționate până la acel moment, nicidecum de a deschide calea pentru formularea unor noi cereri pentru imobile care nu au fost solicitate în condițiile legilor reparatorii anterioare sau de a repune persoanele interesate în termenele de formulare a cererilor de restituire.

58. În acest sens sunt relevante prevederile art. 3 pct. 1-3 din Legea nr. 165/2013, care stabilesc semnificația, în contextul acestei legi, a noțiunii de cerere şi a expresiilor *persoana care se consideră îndreptățită* şi *persoana îndreptățită*.

59. Prin termenul *cereri* se înțelege notificările formulate în temeiul Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, cererile formulate în temeiul prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, ale Legii nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor

agricole şi celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 şi ale Legii nr. 169/1997, cu modificările şi completările ulterioare, cererile formulate potrivit Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății şi justiției, precum şi unele măsuri adiacente, cu modificările şi completările ulterioare, cererile de retrocedare formulate potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 83/1999 privind restituirea unor bunuri imobile care au aparținut comunităților cetățenilor aparținând minorităților naționale din România, republicată, aflate în curs de soluționare la entitățile învestite de lege sau, după caz, la Comisia Centrală pentru Stabilirea Despăgubirilor.

60. Persoana care se consideră îndreptățită este persoana care a formulat şi a depus, în termen legal, la entitățile învestite de lege cereri din categoria celor prevăzute la pct. 1, care nu au fost soluționate până la data intrării în vigoare a noii legi.

61. Persoana îndreptățită este persoana căreia i-a fost recunoscut dreptul la restituire în natură sau, după caz, la măsuri reparatorii, ceea ce presupune că s-a formulat o cerere în procedura uneia dintre legile speciale de reparație.

62. Ca atare, o persoană care nu a formulat notificare sau cerere de restituire în temeiul vreunuia dintre actele normative reparatorii enumerate la art. 3 pct. 1 din Legea nr. 165/2013 nu poate pretinde beneficiul măsurilor reparatorii prevăzute de această lege.

63. Măsurile reparatorii reglementate de art. 1 din Legea nr. 165/2013 sunt restituire în natură sau, în situația în care restituirea în natură nu mai este posibilă, măsurile reparatorii în echivalent. Acestea din urmă pot fi compensarea cu bunuri oferite în echivalent de entitatea învestită cu soluționarea cererii formulate în baza Legii nr. 10/2001, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, măsurile prevăzute de Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi Legea nr. 1/2000, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi măsura compensării prin puncte, prevăzută în capitolul III.

64. Stabilirea şi acordarea măsurilor reparatorii se fac de către structurile specializate, cu atribuții în procesul de restituire a imobilelor preluate abuziv şi de stabilire a măsurilor reparatorii, enumerate la art. 3 pct. 4 lit. a)-g) din lege. Aceste „entități învestite de lege" nu pot dispune măsuri decât în situația în care au fost sesizate legal cu cereri formulate în temeiul actelor normative reparatorii anterioare Legii nr. 165/2013.

65. Sub aspect procedural, prevederile art. 11 alin. (1) din Legea nr. 165/2013, pe care reclamantul din prezenta cauză şi-a întemeiat cererea adresată Comisiei de Fond Funciar a Municipiului Petroşani, stabilesc în sarcina comisiilor locale şi județene de fond funciar sau, după caz, a Comisiei de Fond Funciar a Municipiului Bucureşti obligația de a soluționa toate cererile de restituire, de a efectua punerile

în posesie şi de a elibera titlurile de proprietate până la data de 1 ianuarie 2018, în caz contrar persoana care se consideră îndreptățită putând formula plângere la judecătorie. În mod evident, textul se referă la cererile de restituire formulate în condițiile şi în termenele prevăzute de legislația anterioară în materia fondului funciar, neputând fi vorba despre cereri de restituire formulate ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013, câtă vreme noua lege nu cuprinde dispoziții privind posibilitatea formulării unor cereri noi sau repunerea în termenul de formulare a cererilor de restituire în temeiul legilor speciale de reparație.

66. În mod similar, art. 33 alin. (1) din aceeaşi lege prevede că entitățile învestite de lege au obligația de a soluționa cererile formulate potrivit Legii nr. 10/2001, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, înregistrate şi nesoluționate până la data intrării în vigoare a prezentei legi şi de a emite decizie de admitere sau de respingere a acestora, fiind stabilite termene speciale de soluționare, în funcție de numărul de cereri pe care le au de soluționat. Şi în acest caz sunt avute în vedere cererile înregistrate până la data intrării în vigoare a legii noi.

67. Interpretând sistematic art. 4 din Legea nr. 165/2013, potrivit căruia *„Dispozițiile prezentei legi se aplică cererilor formulate şi depuse, în termen legal, la entitățile învestite de lege, nesoluționate până la data intrării în vigoare a prezentei legi, cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor, precum şi cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza* Maria Atanasiu şi alții împotriva României, *la data intrării în vigoare a prezentei legi"*, prin raportare la prevederile anterior menționate rezultă că dispozițiile Legii nr. 165/2013 se aplică cererilor de restituire din categoria celor la care se referă art. 3 pct. 1, formulate şi depuse în termenul legal la entitățile învestite de lege cu soluționarea acestora, indiferent dacă cererile respective se află într-o etapă administrativă la nivelul uneia dintre entitățile prevăzute de art. 3 pct. 4, în procedura judiciară pe rolul instanțelor judecătoreşti sau, fiind soluționate definitiv în procedura internă, au generat plângeri înregistrate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului şi sunt suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza *Maria Atanasiu şi alții împotriva României*.

68. În lipsa unei cereri de restituire formulate în temeiul legilor anterioare de reparație, Legea nr. 165/2013 nu este aplicabilă, deoarece aceasta nu prevede posibilitatea formulării unei cereri de restituire pentru prima oară, direct în temeiul ei.

69. Această cerință de aplicabilitate a Legii nr. 165/2013 se impune a fi îndeplinită nu numai în cazul cererilor aflate în curs de soluționare la entitățile învestite de lege, menționate la teza întâi a art. 4, ci şi în ipotezele prevăzute în celelalte două teze, respectiv, şi în situația cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor judecătoreşti interne, precum şi a cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza *Maria Atanasiu şi alții împotriva României*, la data intrării în vigoare a prezentei legi. „Cauzele" la care se

referă cele două teze ale textului legal analizat nu pot avea ca obiect alte cereri în afara celor enumerate la art. 3 pct. 1 din Legea nr. 165/2013, diferența dintre cele trei teze ale art. 4 constând în etapele diferite în care aceste cereri se găsesc la momentul intrării în vigoare a acestei legi.

70. În concluzie, se constată că dispozițiile Legii nr. 165/2013 sunt aplicabile în situația imobilelor cu privire la care există cauze aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza *Maria Atanasiu şi alții împotriva României*, la data intrării în vigoare a acestei legi, numai dacă pentru imobilele respective s-au formulat cereri din categoria celor prevăzute la art. 3 pct. 1 din Legea nr. 165/2013.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/C) nr. 19/2017

Prin Decizia nr. 19/2017, ÎCCJ (Complet DCD/C) a admis sesizarea formulată de Tribunalul Hunedoara – Secția I civilă în Dosarul nr. 8.094/278/2014, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 4 din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările şi completările ulterioare, prin raportare la art. 1, art. 3 pct. 1-4, art. 11 alin. (1) şi art. 33 alin. (1) din aceeaşi lege, prevederile Legii nr. 165/2013, cu modificările şi completările ulterioare, sunt incidente cu privire la imobilele în legătură cu care există cauze aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza *Maria Atanasiu şi alții împotriva României*, la data intrării în vigoare a acestei legi, numai dacă pentru imobilele respective s-au formulat cereri din categoria celor prevăzute la art. 3 pct. 1 din Legea nr. 165/2013, cu modificările şi completările ulterioare.

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 155-163

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 16/2017 (M. OF. NR. 258/13.04.2017): FORMULAREA MAI MULTOR CERERI DE FIXARE A SUMEI DEFINITIVE DATORATE DE DEBITOR CU TITLU DE PENALITĂȚI

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 16/2017	**Complet DCD/C**	**Codul de procedură civilă**	**Art. 906 alin. (4)**	În interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă nu este admisibilă formularea mai multor cereri de fixare a sumei definitive datorate de debitor cu titlu de penalități.

În M. Of. nr. 258 din 13 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 16/2017 din 6 martie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„interpretarea dispozițiilor art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă, respectiv dacă este admisibilă formularea mai multor cereri de fixare a sumei definitive în condițiile în care obligația stabilită prin titlul executoriu nu este adusă la îndeplinire”.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Codul de procedură civilă

„Art. 906

(4) Dacă în termen de 3 luni de la data comunicării încheierii de aplicare a penalității debitorul nu execută obligația prevăzută în titlul executoriu, instanța de executare, la

cererea creditorului, va fixa suma definitivă ce i se datorează cu acest titlu, prin încheiere definitivă, dată cu citarea părților".

I. Titularul şi obiectul sesizării

1. Prin Încheierea civilă nr. 1.104/2016 din 6 octombrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 16.573/211/2015, Tribunalul Cluj – Secția civilă a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție, în baza art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept care decurge din interpretarea dispozițiilor art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă, respectiv dacă este admisibilă formularea mai multor cereri de fixare a sumei definitive în condițiile în care obligația stabilită prin titlul executoriu nu este dusă la îndeplinire.

2. Cererea de pronunțare a hotărârii prealabile a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație şi Justiție la data de 17 noiembrie 2016 cu nr. 3.778/1/2016.

XI. Înalta Curte de Casație şi Justiție

37. Prealabil analizei în fond a problemei de drept supuse dezbaterii, Înalta Curte de Casație şi Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept are a analiza dacă sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile față de prevederile art. 519 din Codul de procedură civilă.

38. Potrivit dispozițiilor precizate, „dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă şi asupra acesteia Înalta Curte de Casație şi Justiție nu a statuat şi nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație şi Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată".

39. Din cuprinsul prevederilor legale enunțate se desprind condițiile de admisibilitate pentru declanşarea procedurii de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, condiții care trebuie să fie întrunite în mod cumulativ; în doctrină, ele au fost identificate după cum urmează:

1. existența unei cauze aflate în curs de judecată;

2. instanța care sesizează Înalta Curte de Casație şi Justiție să judece cauza în ultimă instanță;

3. cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, al curții de apel sau al tribunalului învestit să soluționeze cauza;

4. soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere;

5. chestiunea de drept a cărei lămurire se cere să fie nouă;

6. chestiunea de drept să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

40. Procedând la analiza asupra admisibilității sesizării, se constată că primele trei condiții sunt îndeplinite întrucât Tribunalul Cluj este legal învestit cu soluționarea unei cereri de apel, iar cauza care face obiectul judecății se află în competența legală a unui complet de judecată al tribunalului învestit să soluționeze cauza în ultimă instanță.

41. De asemenea, este îndeplinită şi cerința noutății chestiunii de drept supuse interpretării, care, potrivit art. 519 din Codul de procedură civilă, reprezintă o condiție distinctă de admisibilitate. Astfel, în doctrină, s-a exprimat opinia potrivit căreia sesizarea instanței supreme ar fi justificată sub aspectul îndeplinirii elementului de noutate atunci când problema de drept nu a mai fost analizată – în interpretarea unui act normativ mai vechi – ori decurge dintr-un act normativ intrat în vigoare recent sau relativ recent prin raportare la momentul sesizării. Caracterul de noutate se pierde pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanțelor, în urma unei interpretări adecvate, concretizată într-o practică judiciară consacrată.

42. Examenul jurisprudențial efectuat a relevat că nu s-a cristalizat o jurisprudență în legătură cu chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită, situație care justifică interesul în formularea unei cereri pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în scopul prevenirii apariției unei practici neunitare, iar analiza punctelor de vedere oferă indicii referitoare la posibilitatea apariției unei practici neunitare din această perspectivă. Aşa fiind, condiția noutății se verifică, devenind actuală cerința interpretării şi aplicării normei de drept respective.

43. Textul art. 519 din Codul de procedură civilă mai prevede condiția ca Înalta Curte de Casație şi Justiție să nu fi statuat asupra problemei de drept ce face obiectul sesizării pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile sau ca această problemă să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare. În legătură cu chestiunea de drept adusă în dezbatere se reține că Înalta Curte de Casație şi Justiție nu a dezlegat, cu efecte *erga omnes*, problema care constituie obiect al sesizării.

44. Prin urmare, se constată că sunt îndeplinite toate condițiile de admisibilitate privind declanşarea procedurii hotărârii prealabile.

45. Asupra dezlegării pe fond a chestiunii de drept semnalate, caracterul specific al executării obligațiilor de a face sau de a nu face, ce au în vedere contribuția esențială a debitorului (spre deosebire de obligațiile de a da, ce presupun predarea unui bun, care, în cazul refuzului executării voluntare, pot fi duse la îndeplinire prin formele executării silite directe sau indirecte), a determinat necesitatea reglementării unor mijloace specifice de constrângere a debitorului obligațiilor cu caracter personal, *intuituu personae.*

46. Principiul executării în natură reglementat în art. 1.516 alin. (1) din Codul civil, potrivit căruia „creditorul are dreptul la îndeplinirea integrală, exactă şi la timp a obligației”, este aplicabil şi obligațiilor de a face sau de a nu face, iar, conform art. 1.527 alin. (1) din Codul civil, „creditorul poate cere întotdeauna ca

debitorul să fie constrâns să execute obligația în natură, cu excepția cazului în care o asemenea executare este imposibilă".

47. Refuzul executării voluntare din partea debitorului unei obligații de a face sau a nu face nu poate rămâne însă nesancționat, impunându-se, cu prioritate, executarea silită în natură, iar executarea prin echivalent intervenind numai dacă executarea în natură nu mai este posibilă nici măcar silit sau nu mai este utilă creditorului.

48. Prin urmare, executarea în natură a obligațiilor de a face sau a nu face nu depinde exclusiv de voința debitorului, chiar dacă singura modalitate de obținere a prestației întocmai o constituie determinarea acestuia de a o executa el însuşi prin mijloace indirecte de constrângere ce au efect asupra patrimoniului debitorului.

49. Regimul execuțional al obligațiilor cu caracter personal este, prin urmare, mai restrictiv decât în cazul celorlalte obligații, în condițiile în care nu se poate exercita o constrângere directă asupra persoanei debitorului, ci una indirectă, de natură să îl determine pe acesta să execute el însuşi obligația.

50. Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările ulterioare, a introdus ca o noutate absolută în legislație reglementarea unui nou mecanism pentru executarea obligațiilor de a face sau a nu face care nu pot fi aduse la îndeplinire prin alte persoane.

51. Astfel, prin art. 905 din Codul de procedură civilă (devenit art. 906 după republicarea din 10 aprilie 2015) s-a prevăzut posibilitatea obligării debitorului la penalități de întârziere, ce vor fi încasate de către creditor, acestea reprezentând un mijloc indirect de constrângere a debitorului de a-şi îndeplini obligațiile prevăzute în titlul executoriu.

52. S-a consacrat astfel, spre deosebire de vechea reglementare, dreptul creditorului de a folosi orice mijloc legal pentru a-l determina pe debitor să execute el însuşi obligația, în natură.

53. Penalitățile prevăzute de Codul de procedură civilă sunt asemănătoare cu amenzile cominatorii prin caracterul lor de sancțiune patrimonială, „pedeapsă civilă"[1] aplicabilă pentru neexecutarea sau executarea cu întârziere a obligației de către debitor.

54. Spre deosebire de daunele cominatorii, care au acelaşi caracter de pedeapsă privată, penalitățile nu au caracter reparator şi nu au nicio legătură cu prejudiciul suferit de creditor.

55. Natura juridică a penalităților este aceea de mijloc juridic de constrângere indirectă pentru asigurarea executării în natură a obligațiilor, acestea putându-se acorda independent de existența unui prejudiciu.

56. Penalitățile nu se identifică cu daunele-interese compensatorii sau moratorii, fiind distincte de acestea prin finalitatea lor juridică, de sancțiune de drept

[1] Daniel Ghiță – *Discuții privitoare la aplicarea penalităților în cazul neexecutării unor obligații de a face sau a nu face în lumina art. 906 din Noul cod de procedură civilă*, în Revista Dreptul nr. 1/2016.

procesual civil[2] aplicată de instanța de executare debitorului pentru a-l constrânge să execute o obligație de a face sau a nu face ce implică un fapt personal, menită să înfrângă rezistența debitorului şi care constă în obligarea acestuia la plata unei sume de bani în favoarea creditorului, pe zi de întârziere, fie într-o sumă fixă, fie într-un anumit procent, atunci când obligația are un obiect evaluabil în bani, până la executarea obligației prevăzute în titlul executoriu.

57. Reglementarea penalităților în Codul de procedură civilă la materia executării silite limitează sfera aplicării acestora strict la această fază a procesului civil, ce debutează prin încuviințarea executării silite în baza titlului executoriu ce prevede executarea obligației de a face sau de a nu face.

58. Utilizarea penalităților prevăzute de Codul de procedură civilă nu este posibilă în planul dreptului substanțial, în raporturile dintre creditor şi debitor, anterior obținerii titlului executoriu şi începerii executării silite.

59. Intenția legiuitorului se deduce din dispozițiile art. 907 din noul Cod de procedură civilă, identice cu cele ale art. 580[3] alin. 5 din Codul de procedură civilă de la 1865, sens în care îşi menține actualitatea argumentarea Deciziei nr. XX din 12 decembrie 2005 pronunțate de Înalta Curte de Casație şi Justiție în recursul în interesul legii înregistrat cu nr. 16/2005.

60. Reglementarea penalităților în Codul de procedură civilă corelată cu interzicerea daunelor cominatorii reprezintă o schimbare a viziunii legiuitorului față de reglementarea anterioară, având ca scop atât realizarea în natură de către acesta a obligației de a face sau a nu face ce implică faptul personal al debitorului, cât şi repararea prejudiciului cauzat creditorului prin refuzul executării de către debitor a obligației care nu poate fi dusă la îndeplinire de către o altă persoană[3].

61. Argumentele expuse cu privire la natura juridică a penalităților reglementate prin art. 906 din Codul de procedură civilă susțin posibilitatea cumulului acestora cu daunele-interese, cu caracter reparator, la care se referă art. 1.516 din Codul civil, acestea din urmă reprezentând echivalentul prejudiciului suferit de creditor ca urmare a neexecutării obligației.

62. Codul de procedură civilă prevede, în mod expres, aplicarea unor penalități în cazul în care debitorul nu execută obligația de a face sau de a nu face cu caracter personal: „Dacă în termen de 10 zile de la comunicarea încheierii de încuviințare a executării debitorul nu execută obligația de a face sau de a nu face, care nu poate fi îndeplinită prin altă persoană, acesta poate fi constrâns la îndeplinirea ei, prin aplicarea unor penalități, de către instanța de executare" [art. 906 alin. (1) din Codul de procedură civilă].

---

[2] Evelina Oprina, Ioan Gîrbuleț – *Tratat teoretic şi practic de executare silită*, vol. I; *Teoria generală şi procedurile execuționale* – Ed. Universul Juridic 2013.

[3] Alin Liviu Andruț – *Considerații privind executarea silită a altor obligații de a face sau a obligațiilor de a nu face prevăzute de art. 903 – 909 Noul Cod de procedură civilă*, în *Revista Română de Executare Silită* nr. 3/2015 – Ed. Universul Juridic.

63. În sensul reglementării menționate, penalitatea este o sancțiune de drept procesual civil, un mijloc indirect de constrângere a debitorului la îndeplinirea obligațiilor prevăzute în titlul executoriu. Ea constă în obligarea debitorului la plata unei sume fixe sau procentuale [după distincțiile cuprinse în art. 906 alin. (2) şi (3) din Codul de procedură civilă] în favoarea creditorului, pe zi de întârziere, până la executarea obligației de a face sau de a nu face ce implică un fapt personal, menționate în titlul executoriu.

64. Numai creditorul poate solicita instanței de executare aplicarea penalităților şi numai dacă, în termen de 10 zile de la comunicarea încheierii de încuviințare a executării, debitorul nu execută obligația de a face sau de a nu face care nu poate fi îndeplinită prin altă persoană. Instanța se pronunță prin încheiere definitivă, dată cu citarea părților [art. 906 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură civilă].

65. Întrucât penalitatea are un caracter provizoriu, nu este lichidă şi nici exigibilă, încheierea prin care instanța a obligat debitorul la plata de penalități nu este susceptibilă de executare. De aceea, legiuitorul a permis creditorului ca, în termen de trei luni de la data comunicării încheierii de aplicare a penalităților în care debitorul nu îşi execută obligația, să se adreseze din nou instanței de executare cu o cerere prin care să solicite fixarea sumei finale pe care debitorul trebuie să o plătească cu titlu de penalități. Instanța se va pronunța asupra acestei cereri prin încheiere definitivă, dată cu citarea părților [art. 906 alin. (3) din Codul de procedură civilă].

66. Se apreciază că este admisibilă formularea unei singure cereri în condițiile art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă, prin care creditorul să solicite instanței de executare pronunțarea unei încheieri de fixare a sumei definitive datorate de debitor cu titlu de penalități pentru neexecutarea obligației de a face sau de a nu face ce nu poate fi îndeplinită prin altă persoană, pentru următoarele argumente:

67. În primul rând, art. 906 alin. (3) din Codul de procedură civilă cuprinde mențiunea expresă a caracterului „definitiv" al acestei sume: „Dacă în termen de trei luni de la data comunicării încheierii de aplicare a penalității debitorul nu execută obligația prevăzută în titlul executoriu, instanța de executare, la cererea creditorului, va fixa suma definitivă ce i se datorează cu acest titlu, prin încheiere definitivă, dată cu citarea părților."

Dacă legiuitorul ar fi dorit să lase deschisă creditorului posibilitatea de a formula, în temeiul art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă, cereri succesive de stabilire a sumei finale datorate de debitor cu titlu de penalități, nu ar mai fi menționat în mod expres caracterul definitiv al sumei stabilite de instanță cu acest titlu, după scurgerea unui termen de trei luni de la data comunicării încheierii prin care a dispus aplicarea respectivelor penalități.

68. În al doilea rând, art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă permite creditorului formularea unei cereri de fixare a sumei fixe datorate de debitor cu

titlu de penalități, în termen de trei luni de la data comunicării încheierii de aplicare a penalității: „Dacă în termen de 3 luni de la data comunicării încheierii de aplicare a penalității debitorul nu execută obligația prevăzută în titlul executoriu, instanța de executare, la cererea creditorului, va fixa suma definitivă ce i se datorează cu acest titlu (…)".

Or, în ipoteza în care creditorul s-ar putea adresa instanței de executare cu cereri succesive având ca obiect stabilirea sumei definitive datorate de debitor cu titlu de penalități, condiția formulării fiecărei cereri în termen de trei luni de la data comunicării încheierii de aplicare a penalității nu ar mai putea fi, în mod evident, respectată.

69. În al treilea rând, legiuitorul a permis numai înlăturarea sau reducerea penalităților, pe calea contestației la executare, în condițiile art. 906 alin. (5) din Codul de procedură civilă, fără să prevadă şi posibilitatea solicitării succesive a sumei definitive datorate cu acest titlu.

70. Natura juridică a penalităților, scopul reglementării lor, precum şi asigurarea realizării efective a dreptului creditorului înscris în titlul executoriu, în corelare cu art. 1.516 din Codul civil[4], art. 1.527 din Codul civil[5] şi art. 906 alin. (7) din Codul de procedură civilă[6], conduc spre o astfel de interpretare.

71. Penalitățile sunt un mijloc juridic lăsat la îndemâna creditorului, reglementat de legiuitor cu scopul de a obține constrângerea debitorului la executarea în natură a obligației cu caracter personal, fără a reprezenta valoarea prejudiciului suferit de creditor.

72. Obținerea unor încheieri definitive, periodice, care să stabilească suma finală datorată de debitor cu titlu de penalități s-ar îndepărta de la scopul reglementării penalităților şi ar diminua efectul de mijloc de constrângere pe care acesta îl au: ele şi-au atins scopul pentru care au fost reglementate prin stabilirea lor de către instanța de executare [art. 906 alin. (1) din Codul de procedură civilă], iar apoi prin transformarea lor într-o sumă definitivă [art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă] şi s-ar putea dovedi ineficiente sub aspectul constrângerii debi-

---

[4] Art. 1.516. – (1) Creditorul are dreptul la îndeplinirea integrală, exactă şi la timp a obligației.

(2) Atunci când, fără justificare, debitorul nu îşi execută obligația şi se află în întârziere, creditorul poate, la alegerea sa şi fără a pierde dreptul la daune-interese, dacă i se cuvin:

1. să ceară sau, după caz, să treacă la executarea silită a obligației;

2. să obțină, dacă obligația este contractuală, rezoluțiunea sau rezilierea contractului ori, după caz, reducerea propriei obligații corelative;

3. să folosească, atunci când este cazul, orice alt mijloc prevăzut de lege pentru realizarea dreptului său.

[5] Art. 1.527. – (1) Creditorul poate cere întotdeauna ca debitorul să fie constrâns să execute obligația în natură, cu excepția cazului în care o asemenea executare este imposibilă.

(2) Dreptul la executare în natură cuprinde, dacă este cazul, dreptul la repararea sau înlocuirea bunului, precum şi orice alt mijloc pentru a remedia o executare defectuoasă.

[6] 6) Art. 906. – (7) Acordarea de penalități în condițiile alin. (1) – (4) nu exclude obligarea debitorului la plata de despăgubiri, la cererea creditorului, în condițiile art. 892 sau ale dreptului comun.

torului la executarea obligației, în condițiile în care creditorul ar recurge periodic la formularea de cereri de stabilire a unor sume finale datorate de debitor cu titlu de penalitate, pe care să le execute silit în mod direct. În plus, debitorul ar putea opta pentru neexecutare, expunându-se, cel mult, riscului de a plăti, periodic, o sumă de bani cu titlu de penalități.

73. După pronunțarea unei încheieri de stabilire a sumei definitive datorate cu titlu de penalități, creditorul poate solicita obligarea debitorului la repararea prejudiciului rezultat din neexecutarea unei obligații cu caracter personal, în condițiile art. 892 din Codul de procedură civilă şi ale dreptului material.

74. Aceasta deoarece mijlocul procedural prevăzut de art. 906 din Codul de procedură civilă este complementar celui reglementat de art. 892 din Codul de procedură civilă. Cel din urmă are drept scop acoperirea prejudiciului cauzat creditorului prin neexecutarea de bunăvoie de către debitor a obligației ce implică faptul său personal, constituind temeiul pentru acordarea despăgubirilor destinate acoperirii acestui prejudiciu, în timp ce penalitatea reprezintă o sancțiune pentru nerespectarea aceleiaşi obligații, de natură să îl constrângă pe debitor să execute în natură obligația stabilită în sarcina sa.

75. În consecință, cât timp penalitățile nu au un caracter reparator, nu au drept scop acoperirea prejudiciului suferit de creditor, ci constituie un mijloc juridic de constrângere indirect pentru asigurarea executării în natură a obligațiilor, ele se pot acorda independent de despăgubirile la care creditorul este îndreptățit în temeiul art. 892 din Codul de procedură civilă, cele două categorii de sume având o natură şi o finalitate juridică diferite. Din acest motiv, dispozițiile de drept material şi procesual permit concurența daunelor-interese moratorii sau compensatorii cu sumele de bani acordate cu titlu de penalități (art. 1.516 din Codul civil, art. 892 din Codul de procedură civilă şi art. 906 din Codul de procedură civilă).

76. Interpretarea propusă nu prejudiciază interesele creditorului şi asigură respectarea dreptului acestuia de a obține „îndeplinirea integrală, exactă şi la timp" (conform art. 1.516 din Codul civil) a obligației înscrise în titlul executoriu, ca principiu ce trebuie să guverneze faza de executare a procesului civil. Argumentele expuse, legate de natura diferită a penalităților – mijloc juridic menit să asigure executarea în natură, fără a avea caracter reparator, şi cea a despăgubirilor – echivalent al prejudiciului suferit de creditor ca efect al neexecutării obligației de către debitor, precum şi dispozițiile art. 906 alin. (7) din Codul de procedură civilă demonstrează lipsa prejudiciului creditorului în cazul în care se admite posibilitatea formulării unei singure cereri întemeiate pe art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă prin care creditorul poate solicita stabilirea sumei definitive cu titlu de penalitate. Ulterior pronunțării încheierii prin care se stabileşte suma definitivă datorată de debitor cu titlu de penalitate, creditorul se poate adresa instanței cu o cerere prin care să solicite acordarea despăgubirilor pentru acoperirea prejudiciului rezultat din neexecutare, în condițiile art. 892 din Codul de procedură civilă şi ale dreptului material.

77. Pornind tot de la argumente de text şi interpretând în mod literal dispozițiile art. 906 alin. (2) din Codul de procedură civilă, în jurisprudență s-a exprimat şi opinia (minoritară) potrivit căreia o nouă cerere ar putea fi formulată de creditor dacă debitorul său persistă în neexecutarea unei obligații de a face sau a nu face *intuituu personae.* Contrar acestei opinii, deşi prevederile art. 906 alin. (2) din Codul de procedură civilă stipulează că penalitățile sunt stabilite de instanța de executare pe zi de întârziere, până la executarea obligației prevăzute în titlul executoriu, acestea nu pot conduce la concluzia recunoaşterii implicite a posibilității formulării repetate a unor cereri privind fixarea sumelor datorate cu titlu de penalități, deoarece dispozițiile alin. (4) al aceluiaşi articol limitează în mod expres perioada de calcul al acestora în vederea stabilirii unei sume definitive printr-o încheiere care să poată fi executată silit.

78. Astfel cum s-a reținut şi de prima instanță sesizată în cauza în care s-a realizat trimiterea de față, formularea unei noi cereri nu este împiedicată de efectul negativ al autorității de lucru judecat a primei încheieri pronunțate de instanța de executare în condițiile art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă. În această situație ar fi evidentă neîntrunirea cerinței identității de obiect prevăzute de art. 431 alin. (1) din Codul de procedură civilă, deoarece sumele solicitate cu titlu de penalități de întârziere ar acoperi, ca premisă, o altă perioadă decât cea din încheierea anterioară. Din acest motiv, aspectul pus în discuție şi care formează obiectul prezentei sesizări a fost cel al admisibilității unei noi cereri în condițiile în care dispozițiile art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă prevăd în mod expres stabilirea unei sume definitive datorate de debitor cu titlu de penalități.

79. Este de subliniat, totodată, că încheierea pronunțată în condițiile art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă se bucură de autoritate de lucru judecat provizorie doar în ceea ce îl priveşte pe debitor, deoarece în cazul acestuia legiuitorul a prevăzut în mod expres la alin. (5) că, dacă execută obligația prevăzută în titlul executoriu, poate solicita reducerea sau înlăturarea sumei stabilite cu titlu de penalități pe calea contestației la executare, dovedind existența unor motive temeinice care au justificat întârzierea executării. Pentru creditor, legiuitorul nu a oferit un mijloc procedural pentru corelativa majorare a sumei deja stabilite, încheierea fiind, pentru acesta, definitivă şi executorie potrivit art. 906 alin. (4) şi (6) din Codul de procedură civilă, fără a-l lipsi însă de calea distinctă a solicitării unor despăgubiri pentru acoperirea integrală a prejudiciului în condițiile art. 892 din Codul de procedură civilă şi ale dreptului substanțial comun.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/C) nr. 16/2017

Prin Decizia nr. 16/2017, ÎCCJ (Complet DCD/C) a admis sesizarea formulată de Tribunalul Cluj – Secția civilă în Dosarul nr. 16.573/211/2015, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă nu este admisibilă formularea mai multor cereri de fixare a sumei definitive datorate de debitor cu titlu de penalități.

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 164-171

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/P) NR. 3/2017 (M. OF. NR. 259/13.04.2017): ART. 2 DIN LEGEA NR. 143/2000 PRIVIND PREVENIREA ŞI COMBATEREA TRAFICULUI ŞI CONSUMULUI ILICIT DE DROGURI

De ***Redacţia ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 3/2017	**Complet DCD/P**	**Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri**	**Art. 2**	În interpretarea dispoziţiilor art. 2 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, săvârşirea, în aceeaşi împrejurare, a unei singure acţiuni dintre cele enumerate în alineatul (1) al acestui articol, care are ca obiect atât droguri de risc,

				cât şi droguri de mare risc, reprezintă o infracțiune simplă, ca formă a unității naturale de infracțiune, prevăzută de art. 2 alin. (1) şi (2) din acelaşi act normativ.

În M. Of. nr. 259 din 13 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 3/2017 din 6 martie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„atunci când o persoană comite, în aceeaşi împrejurare, una sau mai multe acțiuni care pot constitui elementul material conform enumerării din art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, având ca obiect material mai multe categorii de droguri, prevăzute în tabele diferite (de risc şi de mare risc), ne aflăm în prezența unui concurs de infracțiuni prevăzut de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 şi art. 2 alin. (2) din aceeaşi lege cu aplicarea art. 38 din Codul penal sau a unei unități legale de infracțiuni sub forma infracțiunii continuate, prevăzute de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) din Codul penal, ori a infracțiunii complexe prevăzute de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (2) din Codul penal”.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri

„Art. 2

(1) Cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deținerea ori alte operațiuni privind circulația drogurilor de risc, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea unor drepturi.

(2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) au ca obiect droguri de mare risc, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi”.

I. Titularul şi obiectul sesizării

Curtea de Apel Bucureşti – Secția a II-a penală, prin Încheierea din data de 17 noiembrie 2016 dată în Dosarul nr. 10.693/3/2016 (2.079/2016), a sesizat Înalta Curte de Casație şi Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 475 din Codul de procedură penală, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „atunci când o persoană comite, în aceeaşi împrejurare, una sau mai multe acțiuni care pot constitui elementul material conform

enumerării din art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, având ca obiect material mai multe categorii de droguri, prevăzute în tabele diferite (de risc şi de mare risc), ne aflăm în prezența unui concurs de infracțiuni prevăzut de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 şi art. 2 alin. (2) din aceeaşi lege cu aplicarea art. 38 din Codul penal sau a unei unități legale de infracțiuni sub forma infracțiunii continuate, prevăzută de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) din Codul penal, ori a infracțiunii complexe prevăzute de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (2) din Codul penal".

XII. Înalta Curte de Casație şi Justiție

Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept ce se solicită, reține următoarele:

A. Legiuitorul, reglementând condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație şi Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, a stabilit în art. 475 din Codul de procedură penală posibilitatea anumitor instanțe, inclusiv a curții de apel, învestite cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, care constată, în cursul judecății, existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei şi asupra căreia instanța supremă nu a statuat încă printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii şi nici nu face obiectul unui asemenea recurs, să sesizeze Înalta Curte de Casație şi Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea rezolvare de principiu respectivei probleme de drept.

Ca atare, pentru a fi admisibilă o asemenea sesizare trebuie îndeplinite cumulativ mai multe cerințe, respectiv existența unei cauze aflate în curs de judecată în ultimă instanță pe rolul uneia dintre instanțele prevăzute de articolul anterior menționat, soluționarea pe fond a acelei cauze să depindă de lămurirea chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării, problema de drept să nu fi fost încă dezlegată de Înalta Curte de Casație şi Justiție prin mecanismele legale ce asigură interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătoreşti sau să nu facă în prezent obiectul unui recurs în interesul legii.

În speță este îndeplinită condiția privind existența unei cauze pendinte aflate în ultimul grad de jurisdicție, Curtea de Apel Bucureşti – Secția a II-a penală, fiind învestită în Dosarul nr. 10.693/3/2016 (2.079/2016) cu soluționarea apelurilor declarate de Parchetul de pe lângă Tribunalul Bucureşti şi inculpatul F.A. împotriva Sentinței penale nr. 1.190 din 11 mai 2016 a Tribunalului Bucureşti – Secția I penală.

Totodată, problema de drept cu care a fost sesizată instanța supremă nu a primit încă o rezolvare printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii şi nici nu face obiectul unui asemenea recurs (Adresa nr. 2.400/C/2.868/III-5/2016 din 13 ianuarie 2017 a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție).

În ceea ce priveşte legătura dintre chestiunea de drept sesizată şi soluționarea pe fond a apelului formulat de inculpatul F.A., este de menționat că prin

Rechizitoriul nr. 2.126D/P/2014 din 18 martie 2016 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție, DIICOT – Serviciul Teritorial Bucureşti, inculpatul a fost trimis în judecată pentru săvârşirea a trei infracțiuni de trafic de droguri de risc prevăzute de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi a unei infracțiuni de trafic de droguri de mare risc prevăzute de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, în stare de concurs real, reținându-se, în esență, că, la datele de *6 mai 2015* şi *26 mai 2015*, i-a vândut colaboratorului sub acoperire diferite cantități de canabis (drog de risc conform tabelului nr. III, anexă la Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare); că, la data de *26 mai 2015*, i-a vândut aceluiaşi colaborator şi comprimate MDMA (drog de mare risc conform tabelului nr. II, anexă la actul normativ menționat); precum şi că, la data de *3 martie 2016*, cu ocazia percheziției domiciliare efectuate la locuința sa, a fost depistat în timp ce deținea în vederea vânzării o anumită cantitate de canabis.

Tribunalul Bucureşti – Secția I penală, prin Sentința penală nr. 1.190 din 11 mai 2016, a schimbat încadrarea juridică a faptelor reținute în sarcina inculpatului F.A. din trei infracțiuni prevăzute de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi o infracțiune prevăzută de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, cu aplicarea art. 38 alin. (1) din Codul penal, într-o singură infracțiune de trafic de droguri în formă continuată prevăzută de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, cu aplicarea art. 35 alin. (1) din Codul penal, hotărâre ce a fost apelată inclusiv de Ministerul Public.

Se constată că, în timp ce prin actul de sesizare a instanței s-au reținut în sarcina inculpatului F.A. atât infracțiunea prevăzută de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, cât şi infracțiunea prevăzută de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, pentru comercializarea la aceeaşi dată (26 mai 2015) către acelaşi colaborator sub acoperire a cantității de 1,86 grame cannabis şi a unui număr de 7 comprimate MDMA, judecătorul fondului, schimbând încadrarea juridică cu privire la întreaga activitate infracțională desfăşurată de inculpat, a apreciat că faptele din data de 26 mai 2015 reprezintă un act material unic, împrejurare ce rezultă din faptul că a stabilit existența unei singure infracțiuni prevăzute de art. 2 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, în formă continuată, al cărei conținut constitutiv este format din trei acte materiale comise la datele de 6 mai 2015, 26 mai 2015 şi 3 martie 2016.

În aceste condiții, raportat şi la descrierea, din cuprinsul rechizitoriului, a faptelor din 26 mai 2015, însuşită de instanța de fond şi recunoscută de inculpat potrivit procedurii simplificate prevăzute de art. 375 din Codul de procedură

penală, din care rezultă că, în aceeaşi împrejurare de timp şi de loc, persoana trimisă în judecată i-a vândut colaboratorului sub acoperire atât droguri de risc, cât şi droguri de mare risc, Înalta Curte apreciază că prezenta sesizare este admisibilă doar în măsura în care urmează să lămurească dacă acțiunea ce constituie elementul material al infracțiunii prevăzute de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, dar care are ca obiect atât droguri de risc, cât şi droguri de mare risc, realizează conținutul constitutiv al unei infracțiuni unice continuate sau complexe ori al unui concurs de infracțiuni.

O interpretare contrară în sensul că sesizarea este admisibilă sub toate aspectele ce formează obiectul întrebării prealabile, adică şi cu privire la comiterea, în aceeaşi împrejurare, a mai multor acțiuni enumerate ca elementul material al infracțiunii prevăzute de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu poate fi primită având în vedere că nu are corespondent în împrejurările faptice reținute în cauză atât prin rechizitoriu, cât şi prin sentința de condamnare şi care, de altfel, au fost recunoscute în integralitate şi necondiționat de către inculpat, în condițiile în care ceea ce i se impută acestuia sunt acțiuni săvârşite la intervale de timp diferite, respectiv la 6 mai 2015, 26 mai 2015 şi 3 martie 2016, şi nu în aceeaşi împrejurare cum se menționează Încheierea din 17 noiembrie 2016 a Curții de Apel Bucureşti – Secția a II-a penală.

B. Incriminând faptele care aduc atingere relațiilor sociale privitoare la sănătatea publică a căror existență şi desfăşurare sunt condiționate de respectarea reglementărilor ce au ca obiect regimul substanțelor toxice şi stupefiante, legiuitorul a stabilit în art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, că se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea unor drepturi cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deținerea ori alte operațiuni privind circulația drogurilor de risc, fără drept, pentru ca în alin. (2) din acelaşi articol să prevadă că aceleaşi fapte care au ca obiect droguri de mare risc se sancționează cu închisoare de la 5 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi.

Ca atare, în raport cu modul de incriminare a traficului de droguri în art. 2 din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, Înalta Curte apreciază că dezlegarea problemei de drept, în limitele anterior arătate, ce face obiectul prezentei sesizări impune, în prealabil, stabilirea cu necesitate a naturii juridice atât a dispozițiilor alin. (1), cât şi a celor ale alin. (2) din articolul menționat.

Având în vedere că în art. 2 alin. (1) din lege sunt reglementate toate elementele de tipicitate ale infracțiunii de trafic de droguri, care conturează atât

latura sa obiectivă, cât şi cea subiectivă, respectiv modalitățile alternative ale realizării elementului material, cerința esențială alăturată acestuia, obiectul infracțiunii şi sancțiunea, se constată că aceste dispoziții reprezintă norma de incriminare a formei tip sau de bază a infracțiunii.

Prin modul de reglementare al alin. (2) din acelaşi text de lege, care face trimitere la prevederile alineatului precedent, făcând excepție doar limitele pedepsei cu închisoarea şi obiectul traficului de stupefiante, rezultă că, în cuprinsul acestuia, nu se defineşte o infracțiune-tip de sine stătătoare, întrucât în structura normei nu este descrisă o faptă distinctă.

De altfel, această modalitate de redactare a textelor de lege corespunde normelor de tehnică legislativă, aşa cum sunt reglementate în art. 16 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, potrivit cărora în procesul de legiferare este interzisă instituirea aceloraşi reglementări în mai multe articole sau alineate din acelaşi act normativ ori în două sau mai multe acte normative, fiind utilizată norma de trimitere pentru sublinierea conexiunilor legislative.

Drept urmare, fiind în prezența unei norme de trimitere, dispozițiile art. 2 alin. (2) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, se completează cu cele ale alin. (1), de la care împrumută toate elementele constitutive, respectiv modalitățile alternative ale elementului material (cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deținerea ori alte operațiuni privind circulația drogurilor), precum şi condiția ataşată acestuia, şi anume ca *verbum regens* să fie realizat fără drept.

Spre deosebire de infracțiunea-tip, incriminarea din alin. (2) vizează drogurile de mare risc înscrise în tabelele nr. I şi II, anexă la lege, şi dat fiind gradul de pericol social abstract sporit, legiuitorul l-a reflectat în limite de pedeapsă a închisorii majorate, cuprinse între 5 şi 12 ani, în loc de 2-7 ani.

Ca atare, întrucât reglementarea normativă cuprinsă în art. 2 alin. (2) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu poate funcționa independent, ca infracțiune de sine stătătoare, ci doar în strânsă legătură cu textul de incriminare la care se raportează, rezultă că suntem în prezența unei variante agravate a infracțiunii-tip care are elementele constitutive ale acesteia, la care însă legiuitorul a înțeles să adauge trăsături agravante, de natură a determina un tratament juridic diferit de cel al infracțiunii de bază.

De altfel, maniera de redactare a celor două alineate cuprinse în art. 2 din actul normativ în discuție este specifică situațiilor în care legiuitorul reglementează pe lângă infracțiunea-tip una sau mai multe variante agravate ale acesteia, cum ar fi spre exemplu în cazul infracțiunilor de înşelăciune [art. 244 alin. (1) şi (2) din

Codul penal], distrugere [art. 253 alin. (1) şi (3) din Codul penal], ultraj [art. 257 alin. (1)-(4) din Codul penal].

În consecință, comiterea uneia dintre acțiunile enumerate exemplificativ ca modalități alternative de realizare a elementului material al infracțiunii prevăzute de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, care însă are ca obiect atât droguri de risc, cât şi droguri de mare risc, nu conturează o pluralitate de infracțiuni sub forma concursului ideal, în condițiile în care, aşa cum s-a arătat anterior, norma juridică conținută în alin. (2) al textului de lege menționat nu reglementează o infracțiune distinctă, de sine stătătoare, ci o variantă agravată a celei de bază.

Or, în cazul concursului formal de infracțiuni este necesar ca acțiunea săvârşită să realizeze conținutul mai multor infracțiuni, având în vedere împrejurările în care a avut loc sau urmările pe care le-a produs, aşa cum stabileşte art. 38 alin. (2) din Codul penal.

Totodată, fiind vorba de o acțiune unică, chiar dacă aceasta ar viza mai multe categorii de substanțe aflate sub control național dintre cele înscrise în tabelele anexă nr. I-IV la Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu sunt îndeplinite nici condițiile concursului real de infracțiuni, întrucât această formă de pluralitate presupune existența a cel puțin două infracțiuni săvârşite de aceeaşi persoană prin acțiuni distincte potrivit art. 38 alin. (1) din Codul penal.

Pluralitatea de acțiuni caracterizează şi infracțiunea continuată care, însă, fiind o formă a unității legale de infracțiune, implică pe lângă cerința unității de rezoluție infracțională, a unității juridice a faptelor, a unității de subiect pasiv şi subiect activ şi săvârşirea la anumite intervale de timp a unor acțiuni care fiecare în parte realizează conținutul aceleaşi infracțiuni, situație care nu este incidentă atunci când, în aceeaşi împrejurare, se comite oricare dintre operațiunile privind circulația substanțelor stupefiante, deşi respectiva operațiune are ca obiect droguri de risc, dar şi droguri de mare risc.

Un alt tip de unitate infracțională este şi infracțiunea complexă care, cu toate că presupune o pluralitate de infracțiuni de natură diferită, deci implicit de acțiuni sau inacțiuni, absoarbe în conținutul său, prin voința legiuitorului, una sau mai multe fapte distincte care reprezintă fiecare în parte conținutul constitutiv al unei anumite infracțiuni şi care îşi pierd autonomia inițială, devenind fie un simplu element constitutiv în conținutul de bază al infracțiunii complexe, fie un element circumstanțial în conținutul agravat sau calificat al acesteia.

Or, cum norma juridică cuprinsă în art. 2 alin. (2) din Legea nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu reglementează o infracțiune de sine stătătoare în raport cu incriminarea din alin. (1) al aceluiaşi articol, se constată că nu sunt îndeplinite condițiile de existență a infracțiunii complexe, ce presupune, aşa cum s-a arătat deja, absorbirea în conținutul său a unei fapte care prezintă elementele de tipicitate ale unei infracțiuni de natură diferită, ceea ce nu

este cazul, având în vedere că prevederile cuprinse în cele două alineate sunt variante normative ale aceleiaşi infracțiuni, respectiv a traficului de stupefiante.

Aşadar, săvârşirea, în aceeaşi împrejurare, a unei singure acțiuni dintre cele enumerate în art. 2 alin. (1) al Legii nr. 143/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, care are ca obiect atât droguri de risc, cât şi droguri de mare risc, reprezintă o infracțiune simplă, ca formă a unității naturale de infracțiune, prevăzută de art. 2 alin. (1) şi (2) din acelaşi act normativ, întrucât natura diferită a substanțelor stupefiante nu modifică unitatea infracțiunii de trafic de droguri.

Concluzionând, pentru considerentele dezvoltate anterior, Înalta Curte de Casație şi Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală va admite sesizarea Curții de Apel Bucureşti – Secția a II-a penală, formulată în Dosarul nr. 10.693/3/2016 (2.079/2016), urmând a stabili că, în interpretarea dispozițiilor art. 2 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată cu modificările şi completările ulterioare, săvârşirea, în aceeaşi împrejurare, a unei singure acțiuni dintre cele enumerate în alin. (1) al acestui articol, care are ca obiect atât droguri de risc, cât şi droguri de mare risc, reprezintă o infracțiune simplă, ca formă a unității naturale de infracțiune, prevăzută de art. 2 alin. (1) şi (2) din acelaşi act normativ.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/P) nr. 3/2017

Prin Decizia nr. 3/2017, ÎCCJ (Complet DCD/P) a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti – Secția a II-a penală, prin Încheierea din data de 17 noiembrie 2016, în Dosarul nr. 10.693/3/2016 (2.079/2016), privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea dispozițiilor art. 2 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, săvârşirea, în aceeaşi împrejurare, a unei singure acțiuni dintre cele enumerate în alineatul (1) al acestui articol, care are ca obiect atât droguri de risc, cât şi droguri de mare risc, reprezintă o infracțiune simplă, ca formă a unității naturale de infracțiune, prevăzută de art. 2 alin. (1) şi (2) din acelaşi act normativ.

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 172-176

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/P) NR. 7/2017 (M. OF. NR. 269/18.04.2017): PEDEAPSA LUATĂ ÎN CONSIDERARE LA STABILIREA STĂRII DE RECIDIVĂ POSTEXECUTORIE

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 7/2017	**Complet DCD/P**	**Codul penal**	**Art. 41 alin. (1)**	În aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) din Codul penal, la stabilirea stării de recidivă postexecutorie se are în vedere, ca prim termen al recidivei, pedeapsa stabilită prin cumul, potrivit art. 83 din Codul penal anterior (art. 96 raportat la art. 43 din Codul penal).

În M. Of. nr. 269 din 18 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 7/2017 din 15 martie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„dacă, în aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) din Codul penal, la stabilirea stării de recidivă postexecutorie se are în vedere ca prim termen al recidivei pedeapsa stabilită prin cumul, potrivit art. 83 din Codul penal din 1969 (art. 96 raportat la art. 43 din Codul penal), sau pedepsele componente ale pluralității de infracțiuni constatate”.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Codul penal

„Art. 41

(1) Există recidivă când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an şi până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare, condamnatul săvârşeşte din nou o infracţiune cu intenţie sau cu intenţie depăşită, pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de un an sau mai mare".

I. Titularul şi obiectul sesizării

Prin Încheierea de şedinţă din data de 19 decembrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 54/244/2015, Curtea de Apel Iaşi – Secţia penală şi pentru cauze cu minori a sesizat, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie pentru a pronunţa o hotărâre prealabilă în vederea dezlegării de principiu a următoarei chestiuni de drept: „dacă, în aplicarea dispoziţiilor art. 41 alin. (1) din Codul penal, la stabilirea stării de recidivă postexecutorie se are în vedere ca prim termen al recidivei pedeapsa stabilită prin cumul, potrivit art. 83 din Codul penal din 1969 (art. 96 raportat la art. 43 din Codul penal), sau pedepsele componente ale pluralităţii de infracţiuni constatate".

XV. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie

Examinând sesizarea formulată de Curtea de Apel Iaşi – Secţia penală şi pentru cauze cu minori, în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorul-raportor şi chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, reţine următoarele:

A. Cu privire la condiţiile de admisibilitate a sesizării

Din examinarea dispoziţiilor art. 475 din Codul de procedură penală rezultă că pentru sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este necesar să fie îndeplinite cumulativ mai multe condiţii, şi anume:

a) să existe o cauză în curs de judecată în ultimul grad de jurisdicţie pe rolul uneia dintre instanţele enumerate expres de dispoziţiile art. 475 alin. (1) din Codul de procedură penală, respectiv Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, curte de apel sau tribunal;

b) chestiunea de drept supusă dezlegării să conducă la soluţionarea în fond a cauzei respective;

c) problema de drept nu a fost dezlegată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii şi nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluţionare.

În speţă, Înalta Curte constată că sunt îndeplinite condiţiile menţionate anterior, respectiv există o cauză aflată în curs de judecată în ultimă instanţă, Curtea de Apel Iaşi fiind învestită cu soluţionarea apelurilor declarate, între alţii, şi de inculpatul M.L.C. împotriva Sentinţei penale nr. 161 din data de 30 iunie 2016 pronunţate de Judecătoria Huşi, decizia Curţii de Apel Iaşi fiind definitivă, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu s-a mai pronunţat cu privire la chestiunea de drept

ce face obiectul sesizării, această chestiune de drept nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, iar dezlegarea acesteia conduce la soluționarea în fond a cauzei respective.

B. Referitor la chestiunea de drept a cărei dezlegare este solicitată

În aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) din Codul penal cu privire la primul termen al recidivei, pentru stabilirea stării de recidivă postexecutorie se ține seama de pedeapsa aplicată prin cumul aritmetic potrivit art. 83 din Codul penal anterior (art. 96 raportat la art. 43 din Codul penal).

Potrivit art. 41 alin. (1) din Codul penal există recidivă când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an şi până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare, condamnatul săvârşeşte din nou o infracțiune cu intenție sau cu intenție depăşită, pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de un an sau mai mare.

Conform alin. (2) al aceluiaşi articol, recidiva există şi în cazul în care una dintre pedepsele prevăzute în alin. (1) este detențiunea pe viață.

Potrivit alin. (3), pentru stabilirea stării de recidivă se ține seama şi de hotărârea de condamnare pronunțată în străinătate, pentru o faptă prevăzută şi de legea penală română, dacă hotărârea de condamnare a fost recunoscută potrivit legii.

Din analiza dispozițiilor legale invocate rezultă că recidiva este o formă a pluralității de infracțiuni constând în săvârşirea de către o persoană fizică, din nou, cu intenție sau cu praeterintenție, a unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 1 an sau mai mare, după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de 1 an şi până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare.

Recidiva postexecutorie există atunci când cel condamnat pentru săvârşirea unei infracțiuni cu intenție sau cu praeterintenție la pedeapsa închisorii mai mare de 1 an, pe care a executat-o sau este considerată ca executată (după grațierea totală sau a restului de pedeapsă ori după prescripția executării pedepsei), săvârşeşte din nou o infracțiune cu intenție sau cu praeterintenție, pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 1 an sau mai mare.

În ceea ce priveşte primul termen al recidivei, acesta trebuie să îndeplinească mai multe condiții, şi anume:

– hotărârea definitivă de condamnare să se fi pronunțat pentru o infracțiune săvârşită cu intenție directă sau indirectă ori cu praeterintenție;

– pedeapsa aplicată prin hotărârea de condamnare să fie detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 1 an şi să fi fost executată sau considerată ca executată ca urmare a grațierii totale sau a restului de pedeapsă ori ca urmare a intervenției prescripției executării pedepsei;

– să nu fi intervenit reabilitarea de drept sau să nu se fi împlinit termenul de reabilitare judecătorească;

– condamnarea să nu fie dintre acelea de care nu se ține seama la stabilirea stării de recidivă, potrivit art. 42 din Codul penal, respectiv să nu fie pronunțată pentru infracțiuni săvârşite din culpă, infracțiuni amnistiate sau pentru fapte care nu mai sunt prevăzute de legea penală.

Referitor la primul termen al recidivei, în doctrină se admite că pedeapsa poate fi aplicată pentru o singură infracțiune sau pentru un concurs de infracțiuni, în acest din urmă caz avându-se în vedere pedeapsa rezultantă, care trebuie să fie mai mare decât pragul prevăzut de lege (6 luni sub imperiul Codului penal anterior şi un an sub imperiul noului Cod penal), chiar dacă niciuna dintre pedepsele stabilite pentru infracțiunile concurente nu depăşeşte acest prag. Rezultă, aşadar, că în cazul concursului de infracțiuni se ține seama de pedeapsa rezultantă, inclusiv de sporul aplicat pentru concursul de infracțiuni (facultativ conform Codului penal anterior şi obligatoriu conform noului Cod penal).

Dacă în doctrină se admite că primul termen al recidivei priveşte pedeapsa aplicată pentru un concurs de infracțiuni (pedeapsa rezultantă), nu există nicio rațiune pentru a nu admite că primul termen al recidivei priveşte şi pedeapsa aplicată pentru pluralitatea intermediară sau recidiva postcondamnatorie.

În aceste condiții este lipsit de relevanță faptul că pedeapsa pentru pluralitatea intermediară sau recidiva postcondamnatorie a fost aplicată sub imperiul Codului penal anterior, potrivit regulilor generale sau potrivit regulilor speciale prevăzute de art. 83 din Codul penal anterior privind revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei.

Totodată, noile dispoziții ale art. 96 alin. (5) din Codul penal, în materie de revocare a suspendării, prevăd explicit aplicabilitatea dispozițiilor referitoare la pluralitatea intermediară sau la recidivă postcondamnatorie, iar dispozițiile art. 43 alin. (1) din Codul penal privitoare la pedeapsa în caz de recidivă postcondamnatorie stabilesc regula cumulului aritmetic în materie de recidivă postcondamnatorie.

Un alt argument ce conduce la concluzia că, pentru stabilirea stării de recidivă postexecutorie, se ține seama de pedeapsa aplicată prin cumul aritmetic îl constituie şi faptul că legiuitorul se referă în cuprinsul art. 41 alin. (1) din Codul penal la pedeapsa închisorii mai mare de 1 an, fără a limita existența primului termen al recidivei la pedeapsa închisorii mai mare de 1 an aplicată pentru o singură infracțiune, dispozițiile art. 41 alin. (1) din Codul penal fiind incidente atât în cazul în care pedeapsa închisorii mai mare de 1 an este aplicată pentru o singură infracțiune, cât şi în cazul în care pedeapsa este aplicată pentru o pluralitate de infracțiuni (concurs de infracțiuni, recidivă, pluralitate intermediară), indiferent de regulile pe baza cărora este aplicată pedeapsa pentru pluralitatea de infracțiuni (cumul juridic cu spor facultativ sau obligatoriu ori cumul aritmetic).

În condițiile în care legiuitorul nu precizează că „pedeapsa închisorii mai mare de un an" exclude pedeapsa aplicată pentru pluralitatea de infracțiuni conform regulilor generale sau pedeapsa aplicată pentru pluralitatea de infracțiuni conform

anumitor reguli speciale, nu există un temei legal pentru a exclude din sfera primului termen al recidivei pedepsele aplicate pentru pluralitatea de infracțiuni, conform regulilor prevăzute în art. 83 din Codul penal anterior.

Pedeapsa aplicată conform art. 83 din Codul penal anterior constituie tot o pedeapsă rezultantă aşa cum reiese din dispozitivul Deciziei nr. 1 din data de 17 ianuarie 2011 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație şi Justiție, potrivit căruia suspendarea condiționată a executării nu poate fi dispusă nici în ceea ce priveşte pedeapsa rezultantă obținută prin aplicarea mecanismului prevăzut de art. 83 alin. (1) din Codul penal anterior.

De asemenea, practica judiciară a fost constantă în a reține ca prim termen al recidivei pedeapsa aplicată prin cumul aritmetic, potrivit art. 83 din Codul penal anterior, un astfel de punct de vedere regăsindu-se, de pildă, în Decizia nr. 750/2014 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Decizia nr. 2.241 din data de 3 iulie 2014 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Decizia penală nr. 978 din data de 14 septembrie 2016 a Curții de Apel Timişoara, Sentința penală nr. 832 din data de 13 mai 2016 a Judecătoriei Botoşani, definitivă prin Decizia penală nr. 845 din data de 12 octombrie 2016 a Curții de Apel Suceava.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/P) nr. 7/2017

Prin Decizia nr. 7/2017, ÎCCJ (Complet DCD/P) a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Iaşi – Secția penală şi pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 54/244/2015, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

În aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) din Codul penal, la stabilirea stării de recidivă postexecutorie se are în vedere, ca prim termen al recidivei, pedeapsa stabilită prin cumul, potrivit art. 83 din Codul penal anterior (art. 96 raportat la art. 43 din Codul penal).

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 177-184

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/P) NR. 6/2017 (M. OF. NR. 284/24.04.2017): FAPTA FUNCȚIONARULUI PUBLIC CARE, ÎN EXERCITAREA ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU, A ÎNDEPLINIT UN ACT ORI A PARTICIPAT LA LUAREA UNEI DECIZII PRIN CARE S-A OBȚINUT, DIRECT SAU INDIRECT, UN FOLOS PATRIMONIAL PENTRU O PERSOANĂ CU CARE S-A AFLAT ÎN RAPORTURI COMERCIALE (ART. 253[1] DIN CODUL PENAL DIN 1969)

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 6/2017	**Complet DCD/P**	**Codul penal din 1969**	**Art. 253[1]**	Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale intră sub incidența Deciziei Curții

				Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015, fiind dezincriminată, indiferent de data îndeplinirii actului ori a participării la luarea deciziei şi indiferent de data raporturilor comerciale.

În M. Of. nr. 284 din 24 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 6/2017 din 28 februarie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„Interpretarea dispozițiilor art. 253[1] din Codul penal din 1969, în sensul de a lămuri dacă intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015 [prin care s-a constatat că sintagma «raporturi comerciale» din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal este neconstituțională], fiind dezincriminată, fapta funcționarului public care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a realizat, direct sau indirect, un folos material pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale în sensul art. 253[1] din Codul penal din 1969, în situația în care atât actul sau decizia funcționarului public, cât şi raporturile comerciale cu beneficiarul au avut loc anterior datei de 1.10.2011 când a intrat în vigoare Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, când noțiunea de «raport comercial» avea un înțeles normativ determinat şi determinabil prin prisma dispozițiilor Codului comercial, cum s-a stabilit în paragraful 20 din Decizia Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015”.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Codul penal din 1969

*„Art. 253[1] („*Conflictul de interese*”)*

(1) Fapta funcționarului public care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, îndeplineşte un act ori participă la luarea unei decizii prin care s-a realizat, direct sau indirect, un folos

material pentru sine, soțul său, o rudă ori un afin până la gradul II inclusiv sau pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de servicii sau foloase de orice natură, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 5 ani şi interzicerea dreptului de a ocupa o funcție publică pe durată maximă.

(2) Dispozițiile alin. 1 nu se aplică în cazul emiterii, aprobării sau adoptării actelor normative".

I. Titularul şi obiectul sesizării

Prin Încheierea de şedință din data de 9 noiembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 9.694/55/2015, Curtea de Apel Timişoara – Secția penală a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție în vederea dezlegării următoarei chestiuni de drept:

Interpretarea dispozițiilor art. 253[1] din Codul penal din 1969, în sensul de a lămuri dacă intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015 [prin care s-a constatat că sintagma „raporturi comerciale" din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal este neconstituțională], fiind dezincriminată fapta funcționarului public care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a realizat, direct sau indirect, un folos material pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale în sensul art. 253[1] din Codul penal din 1969, în situația în care atât actul sau decizia funcționarului public, cât şi raporturile comerciale cu beneficiarul au avut loc anterior datei de 1.10.2011, când a intrat în vigoare Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, când noțiunea de „raport comercial" avea un înțeles normativ determinat şi determinabil prin prisma dispozițiilor Codului comercial, cum s-a stabilit în paragraful 20 din Decizia Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015.

XI. Înalta Curte de Casație şi Justiție

Examinând sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara – Secția penală, raportul întocmit de judecătorul-raportor şi chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

1. Admisibilitatea sesizării

În conformitate cu dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală: „dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective şi asupra căreia Înalta Curte de Casație şi Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii şi nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație şi Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată".

În raport cu textul de lege menționat se constată că admisibilitatea unei sesizări formulate în procedura pronunțării unei hotărâri prealabile este condiționată de îndeplinirea, în mod cumulativ, a următoarelor trei cerințe:

– instanța care a formulat întrebarea să fie învestită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță;

– chestiunea de drept supusă analizei să nu fi primit o rezolvare anterioară printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii şi să nu facă obiectul unui asemenea recurs în curs de soluționare;

– soluționarea pe fond a cauzei să depindă de lămurirea chestiunii de drept ce face obiectul sesizării.

Astfel, sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara – Secția penală este admisibilă, întrucât, în primul rând, sunt îndeplinite condițiile formale prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală, anterior menționate, în sensul că sesizarea este făcută de un complet al unei curți de apel, învestit cu soluționarea unei cauze în ultimă instanță; asupra problemei puse în discuție, Înalta Curte de Casație şi Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii şi nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare şi de soluționarea chestiunii de drept depinde soluționarea pe fond a cauzei cu care completul care a formulat sesizarea este învestit.

În al doilea rând, sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate întrucât ne aflăm în fața unei veritabile probleme de drept, Curtea de Apel Timişoara solicitând „lămurirea unei chestiuni de drept".

Astfel, instanța care a făcut sesizarea nu solicită să fie interpretată o decizie a Curții Constituționale, ci solicită ca, pornind de la cele statuate prin Decizia nr. 603 din 6 octombrie 2015 a Curții Constituționale, să fie lămurită incidența acestei decizii asupra dispozițiilor art. 253[1] din Codul penal din 1969 privind referirea la „raporturi comerciale", în înțelesul pe care această sintagmă l-a avut anterior intrării în vigoare a Codului civil, la data 1.10.2011.

Problema ridicată de Curtea de Apel Timişoara prezintă importanță practică prin faptul că prin Decizia nr. 603/2015 Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art. 301 din Codul penal actual în privința sintagmei „raporturi comerciale", dar, prin motivarea dată, a arătat că neconstituționalitatea rezultă nu din textul în sine, ci din faptul că noțiunea „raporturi comerciale" nu mai are în legislația actuală o definiție clară şi precisă, în condițiile în care, anterior datei de intrare în vigoare a Codului civil (01.10.2011), legislația civilă (Codul comercial – abrogat prin intrarea în vigoare a noului Cod civil) conținea o definiție clară a ceea ce trebuie înțeles prin raporturi comerciale.

2. Privitor la fondul chestiunii de drept

Potrivit dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal, în vigoare începând cu data de 1.02.2014, fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial, pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori pentru un afin până la gradul II inclusiv sau pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de foloase de orice natură se

pedepseşte cu închisoarea de la 1 la 5 ani şi interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

Prin Decizia Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015, s-a constatat că sintagma raporturi comerciale", din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal, este neconstituțională.

În considerentele deciziei menționate, la paragraful 20, s-a arătat, printre altele, că „dacă până la intrarea în vigoare a Codului civil, la 1 octombrie 2011, noțiunea de «raport comercial» avea un înțeles normativ determinat şi determinabil prin prisma dispozițiilor Codului comercial, în prezent această noțiune nu îşi mai poate găsi aplicabilitatea, având în vedere transformările profunde şi structurale operate la nivelul Codului civil. Întrucât Codul penal actual a intrat în vigoare la un moment ulterior Codului civil, acesta, atunci când se raportează la noțiuni specifice dreptului civil, trebuie să o facă prin utilizarea unor termeni şi noțiuni proprii dreptului pozitiv, şi nu prin recurgerea, fără o motivare justă, la termeni şi noțiuni autonome, atunci când situația normativă nu o impune. Pentru acest motiv, Curtea constată că sintagma «raporturi comerciale» din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal este lipsită de claritate şi previzibilitate, nepermițând determinarea exactă a conținutului constitutiv al infracțiunii de conflict de interese".

Sub aspectul efectelor deciziei Curții Constituționale, în conformitate cu prevederile art. 147 alin. (1) din Constituția României, republicată, dispozițiile din legile în vigoare constatate ca fiind neconstituționale îşi încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției.

În privința efectelor unei decizii a Curții Constituționale prin care s-a constatat neconstituționalitatea unei norme de incriminare, în considerentele Deciziei nr. 18 din 27 septembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 930 din 18 noiembrie 2016, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curți de Casație şi Justiție a reținut că *„dezincriminarea faptei prevăzute în art. 6 din Legea nr. 241/2005 ca efect al Deciziei Curții Constituționale nr. 363 din 7 mai 2015 exclude existența concordanței dintre fapta concretă şi modelul descris de legiuitor în norma de incriminare cuprinsă în art. 280[1] din Legea nr. 31/1990. Înalta Curte de Casație şi Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală reaminteşte prevederile art. 147 alin. (1) şi (4) din Constituție referitoare la efectele deciziilor Curții Constituționale, potrivit cărora efectele unei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate sunt echivalente abrogării textului de incriminare, inclusiv dezincriminării acestuia. Pe cale de consecință, având în vedere dispozițiile art. 4 din Codul penal, în situația în care fapta anterioară nu este incriminată, nu poate subzista scopul sustragerii de la urmărirea penală, întrucât nu se poate efectua urmărirea penală a unei fapte neincriminate. Asemănător, nici atunci când fapta anterioară a fost dezincri-*

minată, trăsătura tipicității nu este întrunită indiferent dacă dezincriminarea a operat ca efect al abrogării normei sau ca efect al admiterii unei excepții de neconstituționalitate şi al constatării neconstituționalității normei".

Constatarea neconstituționalității unei norme de incriminare, având ca efect dezincriminarea, poate privi norma în integralitatea sa ori numai anumite variante de incriminare (prin constatarea neconstituționalității unor teze ale normei de incriminare sau a unor sintagme din norma de incriminare care determină existența unor variante de incriminare). În această ipoteză, constatarea neconstituționalității are ca efect dezincriminarea acelei variante vizate de decizia instanței de contencios constituțional, iar nu a tuturor variantelor prevăzute în norma de incriminare.

Rezultă, aşadar, că neconstituționalitatea sintagmei „raporturi comerciale" din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal, constatată prin Decizia Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, are ca efect restrângerea conduitelor incriminate prin textul de lege menționat, cu consecința excluderii din sfera ilicitului penal a variantei normative constând în „fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale".

Cauza care a generat chestiunea de drept în discuție se referă la infracțiunea de conflict de interese comisă *sub incidența Codului penal anterior*, în condițiile în care „atât actul sau decizia funcționarului public, cât şi raporturile comerciale cu beneficiarul au avut loc *anterior datei de 1.10.2011* când a intrat în vigoare Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil".

La data de *1.10.2011*, moment în raport cu care a fost circumscrisă lipsa previzibilității sintagmei „raport comercial", era în vigoare Codul penal din 1969, conflictul de interese fiind incriminat prin dispozițiile art. 253^1 alin. 1, text de lege în vigoare din august 2006.

Condițiile de incriminare ale infracțiunii de conflict de interese din art. 253^1 alin. 1 din Codul penal anterior au fost preluate integral în noua incriminare din art. 301 din Codul penal, aşadar, fapta continuă să fie incriminată în noul Cod penal, având corespondent în noua reglementare.

Comparând cele două texte din legi succesive care incriminează conflictul de interese, se constată că sunt identice din perspectiva faptului că ambele conțin ca element al incriminării sintagma „raporturi comerciale".

În situația tranzitorie generată de succesiunea în timp a legii penale se pune problema dacă dezincriminarea parțială generată de declararea neconstituționalității sintagmei „raporturi comerciale" are efect doar asupra faptelor comise după data la care această sintagmă şi-a pierdut înțelesul normativ, respectiv *1.10.2011*, sau are efect şi asupra faptelor comise anterior acestei date, când sintagma avea un înțeles normativ determinat.

În acest context, cu referire la legea penală de dezincriminare, Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală reține că potrivit art. 4 teza I din Codul penal, legea penală nu se aplică faptelor săvârşite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă, iar în temeiul prevederilor art. 3 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările ulterioare, dispozițiile art. 4 din Codul penal privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile şi în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii.

Totodată, Înalta Curte reaminteşte că dezincriminarea operează retroactiv, indiferent de data săvârşirii faptei, atât în cazul în care priveşte toate variantele de incriminare, cât şi în cazul în care priveşte o anumită variantă de incriminare. Prin urmare, în ipoteza în care o variantă este dezincriminată, ca efect al unei decizii de constatare a neconstituționalității, dezincriminarea operează retroactiv indiferent dacă fapta a fost săvârşită în varianta respectivă sub imperiul Codului penal anterior sau sub imperiul noului Cod penal.

În concluzie, în cazul conflictului de interese, în varianta privitoare la raporturile comerciale, dezincriminarea ca efect al Deciziei Curții Constituționale nr. 603/2015 operează retroactiv indiferent dacă fapta a fost săvârşită sub imperiul Codului penal anterior sau sub imperiul noului Cod penal ori dacă fapta a fost săvârşită anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, când noțiunea de raporturi comerciale avea un sens bine determinat.

Față de aceste considerente, Înalta Curte de Casație şi Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală va admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara – Secția penală în Dosarul nr. 9.694/55/2015, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„Interpretarea dispozițiilor art. 253[1] din Codul penal din 1969, în sensul de a lămuri dacă intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015 [prin care s-a constatat că sintagma «raporturi comerciale» din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal este neconstituțională], fiind dezincriminată, fapta funcționarului public care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a realizat, direct sau indirect, un folos material pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale în sensul art. 253[1] din Codul penal din 1969, în situația în care atât actul sau decizia funcționarului public, cât şi raporturile comerciale cu beneficiarul au avut loc anterior datei de 1.10.2011 când a intrat în vigoare Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, când noțiunea de «aport comercial» avea un înțeles normativ determinat şi determinabil prin prisma dispozițiilor Codului comercial, cum s-a stabilit în paragraful 20 din Decizia Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015”.*

Va stabili că fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015, fiind dezincriminată, indiferent de data îndeplinirii actului ori a participării la luarea deciziei şi indiferent de data raporturilor comerciale.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/P) nr. 6/2017

Prin Decizia nr. 6/2017, ÎCCJ (Complet DCD/P) a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara – Secția penală în Dosarul nr. 9.694/55/2015, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015, fiind dezincriminată, indiferent de data îndeplinirii actului ori a participării la luarea deciziei şi indiferent de data raporturilor comerciale.

Revista Universul Juridic ● nr. 4, aprilie 2017, pp. 185-190

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/P) NR. 8/2017 (M. OF. NR. 290/25.04.2017): PROFESORUL DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR DE STAT ARE CALITATEA DE FUNCȚIONAR PUBLIC

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 8/2017	**Complet DCD/P**	**Codul penal**	**Art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a**	Profesorul din învățământul preuniversitar de stat are calitatea de funcționar public în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal.

În M. Of. nr. 290 din 25 aprilie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 8/2017 din 15 martie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„dacă în sensul legii penale, profesorul din învățământul preuniversitar de stat este funcționar public în accepțiunea art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal sau în accepțiunea art. 175 alin. (2) din Codul penal”.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Codul penal

„Art. 175

(1) Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:

a) exercită atribuții şi responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătoreşti;

b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură;

c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia.

(2) De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public".

I. Titularul şi obiectul sesizării

Prin Încheierea de şedință din data de 23 noiembrie 2016, Curtea de Apel Bucureşti – Secția I penală a sesizat Înalta Curte de Casație şi Justiție pentru a pronunța o hotărâre prealabilă în vederea dezlegării de principiu a următoarei probleme de drept: „În sensul legii penale, profesorul din învățământul preuniversitar de stat este funcționar public în accepțiunea art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal sau în accepțiunea art. 175 alin. (2) din Codul penal".

XII. Înalta Curte de Casație şi Justiție

XII.1. Sub aspectul admisibilității sesizării

Legiuitorul român a prevăzut în Codul de procedură penală în vigoare un nou instrument de unificare a practicii judiciare neunitare, respectiv sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

În conținutul dispozițiilor art. 475 din Codul de procedură penală sunt statuate condițiile de sesizare a instanței supreme pe care trebuie să le îndeplinească instanța care uzează de această instituție procesual penală.

Astfel, sunt reglementate mai multe condiții cumulative, şi anume acelea referitoare la faza procesuală a cauzei în care se iveşte chestiunea de drept, felul instanței care poate sesiza şi stadiul procesual al cauzei, natura juridică a chestiunii de drept, precum şi aceea prin care să nu fi făcut obiectul vreunuia din instrumentele juridice de rezolvare a problemei respective.

Altfel spus, este necesar ca acea cauză în care există o chestiune de drept ce urmează să fie supusă dezlegării să se afle „în cursul judecății", respectiv instanța să fi fost sesizată, iar procesul se află în curs de desfăşurare; instanțele pe rolul cărora se află o asemenea cauză să fie din cele expres şi limitativ prevăzute de legiuitor, iar cauza respectivă să se găsească în ultima cale de atac – Înalta Curte de Casație şi Justiție, curte de apel sau tribunal, învestite cu soluționarea cauzei în ultimă instanță; chestiunea de drept supusă dezlegării să conducă la soluționarea pe fond a cauzei respective; condiția negativă, în sensul că instanța supremă nu s-a pronunțat asupra problemei de drept printr-o hotărâre prealabilă sau prin recurs în interesul legii.

În contextul prezentei sesizări, consideră că aceasta întruneşte condițiile de admisibilitate prevăzute în art. 475 din Codul de procedură penală, şi anume Dosarul nr. 2.056/116/2015 (3.486/2016) se află pe rolul Curții de Apel Bucureşti – Secția I penală, în faza de judecată a apelului declarat de către Parchetul de pe

lângă Tribunalul Călăraşi împotriva Sentinței penale nr. 39 din data de 23 mai 2016, pronunțată de Tribunalul Călăraşi, curtea de apel fiind una din instanțele enumerate expres şi limitativ de către legiuitor ce poate judeca calea de atac exercitată, aceasta având caracter exclusiv şi intrând în sfera accepțiunii de „în ultimă instanță".

De asemenea, chestiunea de drept supusă dezlegării, şi anume, în sensul legii penale, profesorul din învățământul preuniversitar de stat este funcționar public în accepțiunea art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal sau în accepțiunea art. 175 alin. (2) din Codul penal, este de natură a determina judecarea pe fond a cauzei, iar prevederile invocate nu au mai făcut, până la momentul sesizării, obiectul niciunei alte hotărâri prealabile pronunțate de Înalta Curte de Casație şi Justiție şi nici al vreunui recurs în interesul legii soluționat de aceeaşi instanță.

XII.2. Chestiunea de drept supusă dezlegării

Codul penal în vigoare prevede în titlul X – Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală, în dispozițiile art. 175 şi 176, semnificația noțiunilor de „funcționar public" şi, respectiv, „public".

Astfel, în art. 175 alin. (1), funcționar public, în sensul legii penale, este definit ca „persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație: a) exercită atribuții şi responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătoreşti; b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură; c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia".

Conform alin. (2) al aceleiaşi norme, „este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public".

Prin termenul de „public", aşa cum este statuat în art. 176, „se înțelege tot ce priveşte autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică".

Legiuitorul a urmărit, prin modul de reglementare a ipotezei prevăzute la art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal, folosirea sintagmei **„funcție publică de orice natură"** cu scopul eliminării oricărei suprapuneri cu noțiunea de **„funcție publică"** în accepțiunea Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, stabilind sfera persoanelor care au calitatea de funcționar public în sensul legii penale şi rolul de a nu restrânge categoria funcționarilor publici prevăzută în art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal la categoria funcționarilor publici prevăzută în Legea nr. 188/1999, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

Înalta Curte de Casație şi Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în Decizia nr. 26 din 3 decembrie 2014, a

interpretat sintagma „funcție publică de orice natură" în sensul art. 175 alin. (1) lit. b) din Codul penal ca definind „o categorie mai largă decât funcția publică, aşa cum este înțeleasă în dreptul administrativ, iar noțiunea de „funcționar public" este mai cuprinzătoare decât cea la care se referă art. 2 din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările şi completările ulterioare", invocând şi Decizia nr. 2 din 15 ianuarie 2014 a Curții Constituționale.

Totodată, instanța supremă a evidențiat conținutul „funcției publice", corelația cu „interesul public", noțiunea de „serviciu public".

„Potrivit art. 175 alin. (2) din Codul penal nu este suficient ca persoana să exercite un serviciu de interes public, ci trebuie să şi fie învestită sau controlată, după caz, supravegheată, de autoritățile publice cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public. În plus, învestirea, controlul sau supravegherea din partea autorităților publice vizează exclusiv exercitarea de către funcționar a serviciului public, iar nu dreptul de practicare a profesiei în domeniul de competență necesar pentru îndeplinirea serviciului public respectiv. Mai mult, rezultă că între autoritatea publică şi persoana care exercită serviciul de interes public nu există raporturi de serviciu, stabilite în baza unui contract individual sau colectiv de muncă, pentru că, în acest din urmă caz, respectiva persoană ar fi avut obligația să presteze munca sub autoritatea angajatorului, urmând a fi încadrată fie în categoria funcționarilor publici prevăzuți de art. 175 alin. (1) din Codul penal – dacă angajatorul este o persoană de drept public, fie în cea reglementată de art. 308 alin. (1) din Codul penal – dacă angajatorul era o persoană de drept privat".

Sfera persoanelor care au calitatea de funcționar public în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal poate fi determinată pe baza a **două criterii: exercitarea unei funcții specifice în cadrul unui sistem public şi finanțarea din fonduri publice a structurii în cadrul căreia este exercitată funcția specifică**.

Astfel, referitor la primul criteriu, persoana care exercită o funcție specifică în cadrul sistemului public de învățământ, aşa cum este profesorul în învățământul preuniversitar, care este personal didactic, se circumscrie categoriei funcționarilor publici în accepțiunea art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal.

În ceea ce priveşte al doilea criteriu, persoanele care exercită o funcție specifică în cadrul unei structuri finanțate din fonduri publice sunt incluse în categoria funcționarilor publici în accepțiunea art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal.

Potrivit art. 101 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările şi completările ulterioare, finanțarea unităților de învățământ preuniversitar de stat cuprinde finanțarea de bază, finanțarea complementară şi finanțarea suplimentară.

În conformitate cu art. 104 alin. (2) din actul normativ menționat, finanțarea de bază se asigură din bugetul de stat, finanțarea complementară se asigură din bugetele locale ale unităților administrativ-teritoriale de care aparțin unitățile de

învățământ preuniversitar şi din sume defalcate din taxa pe valoarea adăugată aprobate anual prin legea bugetului de stat cu această destinație [art. 105 alin. (2) din Legea nr. 1/2011, cu modificările şi completările ulterioare], iar finanțarea suplimentară se acordă din bugetul Ministerului Educației Naționale, la finanțarea suplimentară contribuind şi consiliile locale, consiliile județene şi Consiliul General al Municipiului Bucureşti [art. 107 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 1/2011, cu modificările şi completările ulterioare].

Or, unitatea de învățământ preuniversitar de stat este o structură finanțată din fonduri publice.

Funcțiile specifice (personal didactic) din cadrul sistemului public de învățământ, exercitate în unitățile de învățământ preuniversitar de stat, finanțate din fonduri publice, se circumscriu sintagmei „funcții publice de orice natură" în sensul art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal.

Aşadar, profesorul din cadrul învățământului preuniversitar de stat exercită cu titlu permanent, cu o remunerație, o funcție specifică (personal didactic) în sistemul public de învățământ, în cadrul unei structuri finanțate din fonduri publice (unitate de învățământ preuniversitar de stat), exercitând o „funcție publică de orice natură" în sensul art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal.

Potrivit art. 254 alin. (1) şi alin. (11) din Legea nr. 1/2011, cu modificările şi completările ulterioare, „(1) În unitățile de învățământ sau în consorțiile şcolare poate fi angajat personal didactic cu contract individual de muncă pe perioadă nedeterminată sau perioadă determinată de cel mult un an şcolar, cu posibilitatea prelungirii contractului, respectiv în plata cu ora, în condițiile legii. (…)

(11) În învățământul preuniversitar de stat, validarea concursului pentru ocuparea posturilor/catedrelor didactice se face de către consiliul de administrație al inspectoratului şcolar. Angajarea pe post a personalului didactic cu contract individual de muncă se face de directorul unității de învățământ, pe baza deciziei de repartizare semnate de inspectorul şcolar general".

Salarizarea profesorului din cadrul unității de învățământ preuniversitar de stat este finanțată din fonduri publice. Profesorul din cadrul unei unități de învățământ preuniversitar de stat nu poate fi inclus în categoria persoanelor considerate funcționari publici în sensul legii penale, în baza dispozițiilor art. 175 alin. (2) din Codul penal.

Astfel, profesorul din învățământul preuniversitar de stat este o persoană care îşi exercită atribuțiile în cadrul sistemului public de învățământ, finanțat din fondurile publice, iar angajarea sa nu echivalează cu o investire de către autoritățile publice pentru a exercita un serviciu de interes public. Actul de angajare, ca bază a raportului dintre profesor şi unitatea de învățământ preuniversitar de stat, în temeiul căruia profesorul este încadrat în sistemul public de învățământ, nu poate fi considerat un act de învestire de către autoritățile publice, un act de delegare a unui atribut de autoritate publică.

Profesorul care îşi exercită funcția într-o unitate de învățământ preuniversitar de stat, angajat pe post de către directorul unității de învățământ pe baza deciziei de repartizare semnate de inspectorul şcolar general, nu se include în sfera persoanelor considerate funcționari publici în sensul legii penale, conform dispozițiilor art. 175 alin. (2) din Codul penal.

În concluzie, față de modul în care au fost analizate cele două criterii mai sus arătate, în ceea ce priveşte profesorul din cadrul învățământului preuniversitar de stat, acesta are calitatea de funcționar public în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/P) nr. 8/2017

Prin Decizia nr. 8/2017, ÎCCJ (Complet DCD/P) a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti – Secția I penală în Dosarul nr. 2.056/116/2015 (3.486/2016), privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

Profesorul din învățământul preuniversitar de stat are calitatea de funcționar public în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal.